

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.600

Nr. 9

20. juli

71. årg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1950

naar og hvor
De ønsker det
fra

DVI

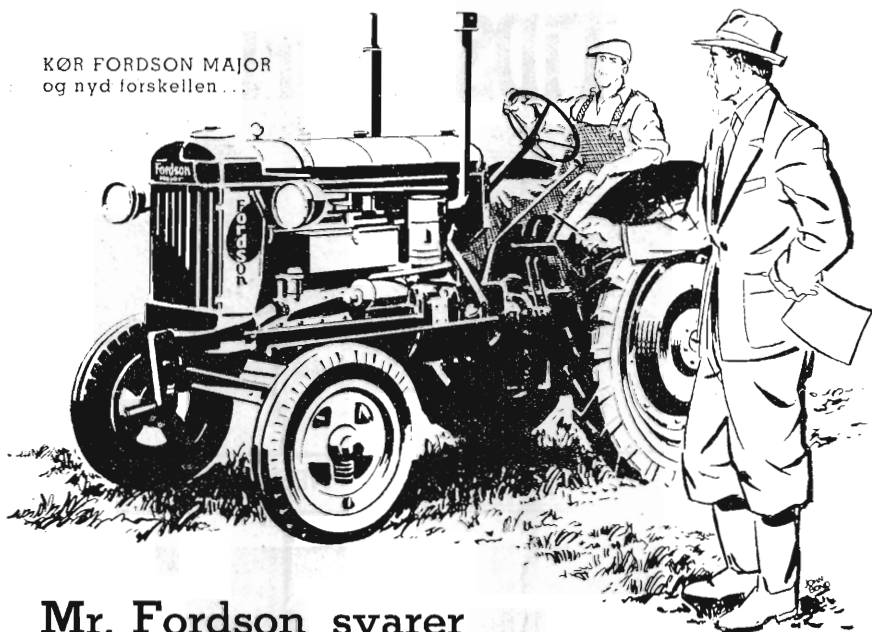
VANDINGSANLÆG

*-omgaaende Levering
-forlang Brochure,*

DANSK VANDINGS INDUSTRI
PROJEKTERING . FABRIKATION
INGENIØR HOLGER ANDERSEN
SNOGHØJ FREDERICIA . TELEFON ERRITSØ 44.V.

Ny telefon: Erritsø 125

KØR FORDSON MAJOR
og nyd forskellen ...

Mr. Fordson svarer
på alle spørgsmål om ny traktor:

MAJOREN
fører an!

Når De skal anskaffe traktor, hvad lægger De da mest vægt på? At den er billig i anskaffelse? At den er stærk og økonomisk? At den altid er dækket af effektiv, lokal service? I alle tilfælde lyder svaret:

MAJOREN fører an!

Den benzindrevne Fordson Major udvikler 35,4 hk på remskiven. Motorens omdrejningshastighed er kun 1200 i minuttet og sikrer derfor traktoren lang levetid med minimal vedligeholdelse. Trods stor styrke og økonomisk drift er Fordson Major overkommelig i anskaffelse — og den trækker de redskaber, De har, men kan når som helst ekstraudstyres med hydraulisk løfteanordning. — Reservedele til Fordson Major leveres altid uden ventetid, og bag traktoren står hele Ford organisationen med sin service, en enestående betryggelse og garanti for Fordson ejeren.

Fordson MAJOR

FORD MOTOR COMPANY A/S . KØBENHAVN SV.

OVERALT

i Danmark [anvender arkitekter, ingeniører og bygnings-
håndværkere i største udstrækning til al slags

byggeri,

udvidelser,

ombygninger,

moderniseringer,

reparationer,

varme- og lydisolering

de danske

Danatex træfiberplader]

og

Troldtekt, træbetonplader

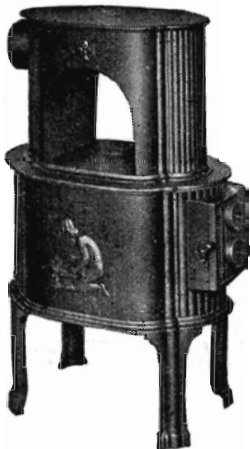
Hver eneste plade er stemplet - **det** er Deres garanti!

**Pladerne fås hos tømmerhandlere
og forhandlere af bygningsmaterialer**

Fabrik

A/S Troldhede Pladeindustri, Troldhede

RIBE *Brændeovne og Tørveovne*

*Brændekaminer
Brændekomfurer*

Moderne emailerede
Rundtræk-Kaminer
i mange Typer og Størrelser.
Ovne & Komfurer.
Bygnings-Støbegods
RIO Radiatorer
Ribe Centralvarmekomfurer
Brochure sendes paa Forlangende

A/S RIBE JERNSTØBERI · RIBE
GRUNDLAET 1848 · TELEFON · RIBE · 261 (3 LINIER)

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeforening
Vesterbrogade 15
København V.
Telef. 6659 · 5974

Landbrugslotteriet

udlodder årligt
kr. 5.485.620
Største gevinst
2 gange årligt
kr. 80.000

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Københavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 linier)
Kontor i Karup

Ellidshøj Kridt- & Kalkværk

af *C. M. Christensen, Århus*

Telefon Ellidshøj 4 og Århus 7312

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

Nordjysk Andels- Fjerkræslagteri

RANDERS - Telf. 5053

*Producenternes
eget slagteri*

Intet solidarisk ansvar
Se efter vor notering i
dagbladene hver mandag

Landmændenes eget gensidige Forsikringselskab

„Hagelskadeforsikringen for Jylland“.

Danmarks største Selskab i denne Branche har nu i 84 Aar (Siden 1866) ydet de jydsk Landmænd en fuld betryggende Forsikring mod Tab ved Haglskade paa Markafgrøder til den lavest mulige Aarspræmie. —

Gennem Reassurance er Medlemmernes solidariske Ansvar nu stærkt begrænset.

Indmeldelser modtages af de i hvert Herred ansatte Distriktsforstandere eller ved Henvendelse til Foreningens Hovedkontor, Ryesgade 33, Aarhus, Direktør Walter Houlberg. — Telefon 1284. —

Bestyrelsen for fornævnte Forening:

*Chr. Lüttichau, Tjele, Formand. H. Skau, Hammelev.
Proprietær Suhr-Kirketerp, Alstrupgaard pr. Hadsten.
Kr. Kristiansen, Højvang pr. Daugaard.*

FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER

AALBORG TAFEL AKVAVIT.

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 9

20. juli 1950

71. årg.

Indtrædende medlemmer indtegnes hos selskabets forretningsførere. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Større bidrag modtages gerne. Tidsskriftet udgår ca. 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 40 øre pr. mm. Oplag 19.600 eksemplarer.

Indhold: Årsberetning 1949—50. (Slut.) — De samvirkende Plantningsforeningers årsmøde. — Skovrider A. F. E. Horneman. — Repræsentantvalg til Det danske Hedeselskab. — Fra hedeselskabets grundforbedringsvirksomhed.

Årsberetning 1949—50

ved

direktør *Niels Basse.*

(Sluttet.)

Hedernes opdyrkning

til agerland. — Kultivering af moser og kær.

Hedeopdyrkningen. Den stilstand i hedernes opdyrkning til agerland, som krigen og besættelsen medførte, er nu afløst af et intensivt arbejde. Der er i det forløbne år gennem Hedebruget ydet statstilskud til opdyrkning af over 3500 ha hede, og det tør forudsættes, at de opdyrkede arealer er noget større end de, der er medtaget under tilskudsberegningen. Den jyske hede svinder nu år for år så stærkt ind, at en menneskealders arbejde fremefter sikkert vil fuldføre den del af dette arbejde, der omfatter opdyrkningen til agerland. Hedeselskabet vil nu i det kommende år sætte et stort arbejde ind for at fuldføre den påbegyndte systematiske kortlægning af den resterende del af den uopdyrkede hede dels for at tilvejebringe en nøjagtig oversigt over arealets størrelse og placering, dels for at få klarhed over de resterende hedearealers egnethed til opdyrkning til agerland eller til beplantning.

Hedeopdyrkning i gamle dage var et slid både for mennesker og dyr. J. C. Christensen plejede at sige, at med hedeopdyrkning var det som i så mange andre af livets forhold, at der var nogle små dråber, der hjælper så godt. Til hedeopdyrkning hed de »sveddråber«. Og det var ikke sånær altid, at resultatet af arbejdet stod i et rimeligt forhold til det slid, der var lagt i det, simpelthen fordi op-

gaven mange steder var uløselig med de hjælpemidler, der stod til rådighed. Det ligger ganske anderledes i vore dage.

Man har vel egentlig altid ønsket at få alen brudt eller opløjet ved hedeopdyrkingen, men magtede som regel ikke at gøre dette ved hjælp af simple redskaber med stude eller heste som trækraft. Det betød derfor et stort fremskridt, da dr. Hasselbalch fik konstrueret sin traktordrevne alplov, der efterfulgtes af de i de senere år benyttede plove, der muliggjorde en betydelig pløjedybde. Med disse plove og store traktorer er der udført et ganske fortrinligt arbejde, som var helt ukendt i ældre tid.

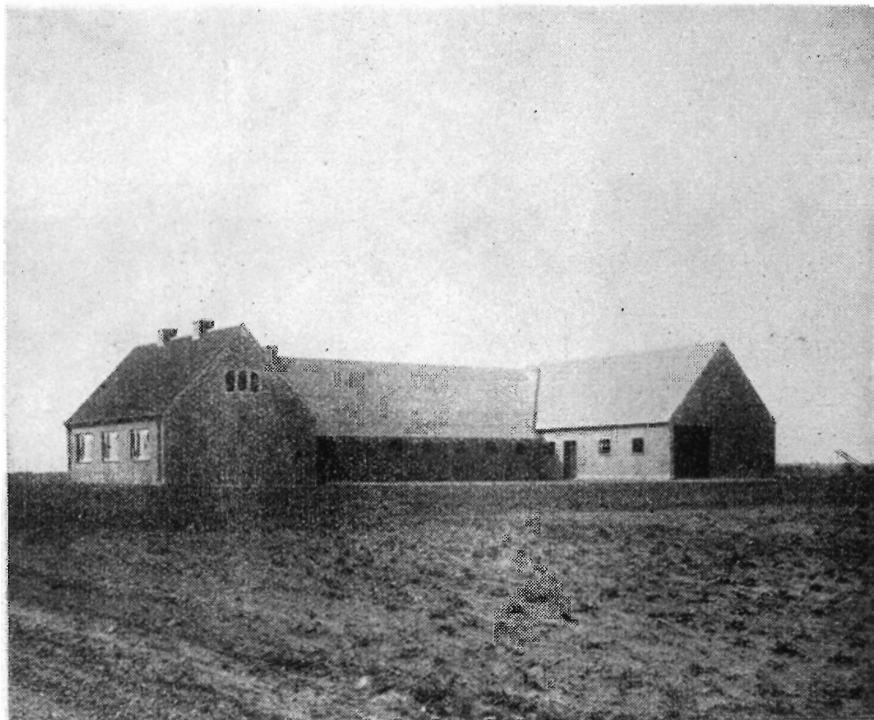
Det viste sig imidlertid at være betydelige arealer, som end ikke disse svære redskaber kunne magte at behandle på tilfredsstillende måde. Vanskelighederne er midlertid til for at overvindes, og tekni-ken fik atter et godt skub fremad ved fremstillingen af hedeselskabet's store plov, som synes at få nok at bestille med at behandle de arealer, som de hidtil kendte redskaber ikke har kunnet magte. Det drejer sig ofte om fugtige heder med dybtliggende, vandstandsene allag, men med leret undergrund under alen. Denne plov kan gå dobbelt så dybt og tage ca. dobbelt så bred en fure, som de hidtil største alplove. Det er dyrt at pløje i trekvart meters dybde eller mere, men ved opløjning af så dybtliggende al eller anden form for sammenkittede lag og eventuelt ler fås en ganske anden og bedre jordbund end ved pløjning over alen, og i mange tilfælde spares samtidig udgiften til afvanding. Dette forhold har medført, at der har vist sig stor interesse for dyb pløjning eller grubning af agermark med sådanne hårde, vandstandsene lag i undergrunden.

Hedeselskabet har derfor sidste efterår og vinter planlagt udført en række forsøg med alpløjning eller eventuelt grubning af agermark. Forundersøgelsen er udført for flere arealer, især mellem Viborg og Holstebro. Den meget dybe pløjning har interesse mange steder, selv om der ikke findes al eller andre hårde lag under dyrkningslaget. Dette gælder f. eks. hvor man ved dyb pløjning kan blande sand mellem tørvejord, lave en let sandjord til lermuldet jord eller sandet strandeng til dynd- eller klægblandet jord. Sådanne arbejder vil i højeste grad kunne kaldes en grundforbedring, og det kan blive nødvendigt at tage spørgsmålet om muligheden for ydelse af grundforbedringslån til arbejdets udførelse op til overvejelse. Det vil i de fleste tilfælde blive nødvendigt at udføre ny mergling efter den dybe pløjning samt en vis grundforsyning med gødning. I nogle tilfælde (kalkholdige dynd- eller klægjorder) vil den dybe pløjning dog omvendt kunne spare en mergling og lette afvandingen.

Forsøg og erfaringer har imidlertid vist, at den dybe jordbear-

bejdning ikke altid giver det ønskede udbytte, og hedeselskabet er derfor indstillet på at udføre en række forsøg på de forskellige jordtyper, før man tilråder arbejdet udført i større stil.

Hedeopdyrkningsarbejder i samarbejde med A/S Jydsk Landvinding. Samarbejdet med *A/S Jydsk Landvinding* omfatter alle arbejder fra arealernes erhvervelse, kultivering og afsætning til nybyggere, og arbejdet med de enkelte arealer kan derfor komme til at strække sig over flere år.

En trelænget ny ejendom på Gudum hede. Fot. 1950.

I de sidste par år har jeg således omtalt arbejdet med kultiveringen af *Gudum hede* mellem Struer og Lemvig. Dette areal omfatter knapt 280 ha, hvoraf 225 ha blev erhvervet ved magelæg med staten, medens resten ejedes af private lodsejere, som for en væsentlig del boede langt fra heden, men som sammen med A/S Jydsk Landvinding dannede et selskab for fælles opdyrkning af heden. Pløjearbejdet blev påbegyndt i efteråret 1946, og i efteråret 1948 var arbejdet ført så vidt, at udstykning i selvstændige brug kunne foretages. Arealet blev delt i 15 lodder à ca. 16 ha, medens resten fordeltes til tidligere lodsejere eller som tillægsgjord til mindre ejendomme. I 1949 blev 14 af lodderne bebygget, og arealerne besået for første gang. Opdyrkingen har dog dannet grundlag for opførelse af endnu 5—6 ejendomme. Vejarbejdet blev afsluttet i 1949, medens plantning af læhegn i ejendoms-skellene, der var et led i opdyrkingen, først er udført i foråret 1950. Den endelige afvikling af opdyrknings-selskabet og af arbejdet økonomiske side

er endnu ikke foretaget, men det kan siges, at det er et meget vellykket arbejde, der her er udført, og at der her er skabt arealer af meget god beskaffenhed til ca. 20 ejendomme og dermed varig beskæftigelse for et tilsvarende antal familier.

Af *Sdr. Vium hede* har hedeselskabet til Tarm-Foersom husmandsforening afstået ca. 45 ha hede til anvendelse som fælles græsningsfenne for husmandsforeningens ungkreaturer. Kultiveringen blev udført af hedeselskabets maskincentral under medvirkning af A/S Jydsk Landvinding, og

*De nye ejendomme på Gudum hede
ligger samlet langs hovedvejen gennem arealet. Fot. 1950.*

arealet er besået første gang nu i foråret. Hvis benyttelsen af den fælles græsningsfenne falder heldigt ud, vil anlæg af flere fælles græsningsfener formentlig snart følge efter. Især vil afgravede mosearealer, som ligger for afsides for bebyggelse, egne sig godt til formålet, idet man da stort set kan spare de bekostelige vejanlæg. Midlerne til anlæg af græsningsfennen i *Sdr. Vium* er fremskaffet på den måde, at husmandsforeningen har lånt selve købesummen for heden af jordfondens midler, medens kultiveringen udføres ved hjælp af grundforbedringslån og Hedebrugets opdyrkningstilskud.

I årets løb har hedeselskabet bistået ved magelæg af nogle arealer i *Sdr. Lem* ved Ringkøbing og således, at A/S Jydsk Landvinding fra plantningselskabet Steen Blicher overtager 54 ha meget god hede til opdyrkning og bebyggelse. Pløjning, knivharvning og fjernelse af store sten er udført nu i forsommeren af hedeselskabets maskincentral, og mergling er under ud-

førelse. Det er tanken at dele arealet i 4 ejendomme. Første besåning ventes at finde sted i foråret 1951.

Hedeselskabet har endvidere medvirket ved A/S Jydsk Landvindings køb af ca. 40 ha væsentlig udyrket *hede ved Trolldhede station*. Også kultiveringen af dette areal udføres af maskincentralen. Der ventes her opført 2 ejendomme.

Kultivering af moser og kær m. v.

Forudsætningen for, at der kan drages fuld nytte af de store landvindingsarbejder, der jo som oftest fortrinsvis tager sigte på regulering af afvandingsforholdene i større samlede lavtliggende områder, vil i næsten alle tilfælde være, at der i disse arealer udføres omfattende kultiveringsarbejder. Den gamle ofte værdiløse græsbestand giver ingen basis for en rationel udnyttelse af sådanne jorders produktionsevne. Gennem pløjning — eventuelt fræsning — må et nyt såbed tilvejebringes. Arealerne må mergesles eller kalkes, hvis dette tiltrænges, og de fornødne mængder af kunstgødning må tilføres. Det har i de foregående år knebet noget for landmændene at få disse arbejder udført tilstrækkelig hurtigt, fordi der ofte er tale om forholdsvis store arealer, der kræver meget betydelig indsats af både arbejde og kapital. Tillige har knapheden på kunstgødning øvet indflydelse, fordi det selvsagt ikke har været let — og vel heller ikke forsvarligt — at spare på tilførslen til de gamle jorder til fordel for de ny. For at bøde på dette forhold har der med gødningsfirmaerne været truffet en særlig ordning, hvorefter der til nykultiverede lave arealer, der skulle besås første gang i efteråret 1949 eller foråret 1950, har kunnet ydes en ekstratildeling af superfosfat, under forudsætning af at henholdsvis Hedebruget eller hedeselskabet attesterede ansøgningen.

Gennem denne ordning er der i det sidste år tildelt superfosfat til godt 2300 ha lav jord fordelt på 325 lodsejere, foruden tildelingerne til nyopdyrket hedejord.

Kultiveringen af de afgravede mosearealer burde fremmes i langt hurtigere tempo, end det sker for tiden. Af de mellem 25 000 og 50 000 ha, der nu ligger uudnyttet hen i ofte meget sørgelig forfatning, vil store dele kunne indvindes til landbrugsjord, hvis der bliver taget fat med den fornødne energi. Det vil allerede nu blive temmelig bekosteligt at gøre disse jorder i stand, men det må stærkt fremhæves, at bekostningen vil blive større for hvert år, der går, fordi der må regnes med, at arealerne efterhånden gror til med buske og træer, hvis fjernelse vil fordyre arbejdet.

Med hensyn til selve arbejdets udførelse gælder, at det jo først og fremmest er afgørende, at der kan opnås en tilstrækkelig afvan-

Typisk, delvis afgravet mose, hvor balken og bevoksning lægger store hindringer i vejen for kultivering.

ding ad naturlig eller kunstig vej for en rimelig bekostning. Dernæst skal arealerne planeres, og her er der grund til at pege på, at der nogle steder formentlig med fordel vil kunne gøres brug af de moderne tekniske hjælpemidler, vi har fået i form af »bull-dozers«, »scrapers« etc., men oftest vil man dog sikkert være henvist til at benytte håndkraft i forbindelse med plov og fræser.

Det kan ikke noksom beklages, at man ikke, mens tørvegravningen stod på, i højere grad tog hensyn til det kultiveringsarbejde, som man vidste skulle komme, fordi det samme planeringsarbejde, som dengang kunne gøres på få timer, nu kræver dages arbejde.

At kultiveringen af de afgravede mosearealer kan give smukke resultater ses hos adskillige af de store mosebrug, som har taget fat på opgaven. Eksempelvis kan nævnes Cementfabrikkernes Mosebrug, De jyske Kultørvfabrikker, Kaas Briketter, Moselund Tørve-

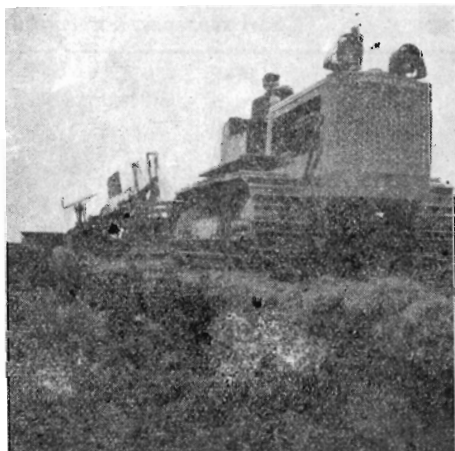
INTERNATIONAL

BÆLTETRAKTORER

LEVERES i alle størrelser også med hydrauliske planerings- og jordflytningsapparater.

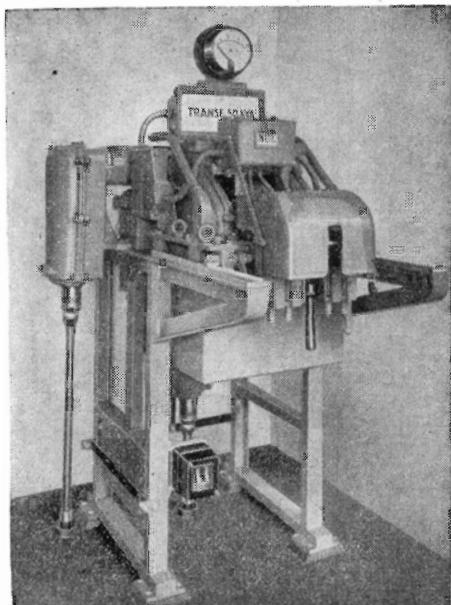
Hydrauliske læsse- og gravemaskiner.

INTERNATIONAL
SNORREGADE 18-20

HARVESTER COMPANY
KØBENHAVN

Brug kapslet højspændingsmateriel

**i anvendingsanlæg, der skal
tilsluttes højspændingsnet.**

Det giver til en konkurrencedygtig pris
et driftssikkert anlæg,
et anlæg, der er uden fare for be-
tjeningsmandskabet,
et anlæg, der kun kræver ringe plads.

Forlang oplysninger, forslag og tilbud

LAUR. KNUDSEN MEKANISK ETABLISSEMENT A/S
ÅRHUS TLF. 7133 KØBENHAVN TLF. C. 1002

Aktieselskabet

BRØDRENE BRINCKER

Greisdals Hammerværk pr. Vejle — Grundlagt 1887

Specialitet: Tørvegrebe, tørvespader, drænværktøj, lyngleer.

Alle slags grebe, forke, spader, roehakker, høstleer
og haveredskaber leveres med fuld garanti.

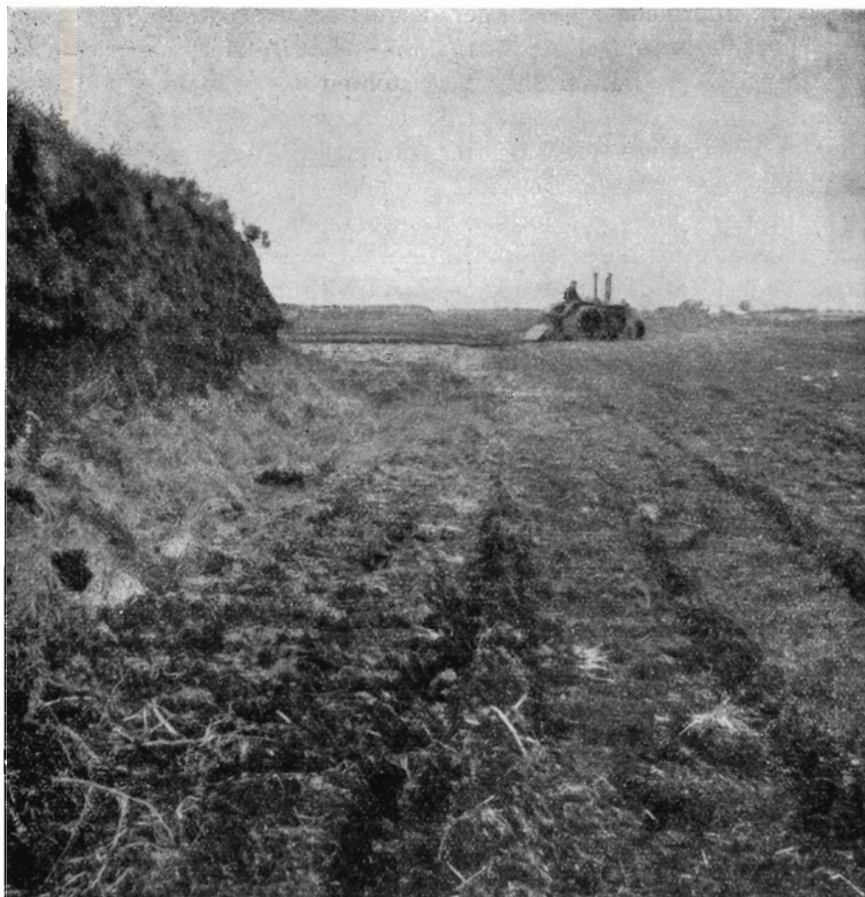
Til betonarbejder, der haster:
Ekstra hurtig-hærdnende
PORTLAND-CEMENT

SUPER RAPID

Anvend tørvestrøelse ved dræning ...

Paa jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse („hundekød“) omkring stødfugerne, ligesom tørvestrøelse med fordel benyttes ved dræning i stiv lerjord. Spørg hedeselskabet.

Afgravet mose ved Klosterlund under kultivering. Til venstre viser den tilbagestående tørvemasse, hvor meget mosen er afgravet.

fabriker, Pindstrup Mosebrug, Vorbasse Tørvefabrik o. fl., der alle har skabt store arealer af udmærket landbrugsjord på afgravet mose.

Den øvrige virksomhed

Moseundersøgelser.

Det er endnu ikke lykkedes at få igangsat den planlagte landsomfattende undersøgelse af alle Danmarks mosearealer, idet det ikke hidtil har været muligt at få bevillingsmyndighederne til at stille de fornødne midler til rådighed. Hedeselskabet tillægger denne opgaves løsning stor betydning, fordi der kun derigennem er mulighed for at få oplysninger om, hvor stor en brændselsreserve der i givet fald kan disponeres over, og tillige er det vigtigt at få at vide,

hvor store afgravede mosearealer der er, og hvor de findes. Vi ved, at der er tale om meget store arealer — 25 000 à 50 000 ha —, og det må anses for betydningsfuldt, at så stor en del som muligt af disse, ofte meget værdifulde jorder bringes i kultur, dels fordi der er god brug for de afgrøder, der her kan produceres, dels også af beskæftigelsesmæssige grunde. Det må jo i denne forbindelse erindres, at der netop i de egne, hvor der har været en stor tørveproduktion igang i krigsårene, ofte findes en særlig stor arbejdsløshed. Men forinden der kan tages fat på denne opgave for alvor, må vi som sagt have en nærmere oversigt over arealernes størrelse og beliggenhed.

Den udvidede tørveproduktion i de sidste 10 år har tæret hårdt på beholdningen af tørvemasse i landets moser, og talrige henvendelser til hedeselskabet om anvisning på ny mose fra tørveproducenter, der har opbrugt den hidtil benyttede, bærer vidne om, at det i mange egne er ved at knibe med at finde tørvemose, der er egnet til tørveproduktion. Der er i årets løb for private foretaget 43 undersøgelser af mosearealer med henblik på tørveproduktion, men det er karakteristisk, at adskillige af de undersøgte moser viste sig at være uegnet til fremstilling af brændtørv.

Moseindustrien 1949.

I foråret 1949 blev det af myndighederne tilkendegivet, at der ønskedes en tørveproduktion på ca. 2,5 mill. tons, og der regnedes med, at en sådan produktion kunne nås uden støtteforanstaltninger af nogen art fra statens side. Det viste sig imidlertid allerede på et tidligt tidspunkt, at det nævnte tal ikke så nær ville blive nået, idet efterspørgslen efter tørvebrændsel var meget ringe. Først henimod sæsonens slutning meldte køberne sig, men da var det for sent, og mange forbrugere kunne ikke få det kvantum, de ønskede. Til alt held blev vinteren usædvanlig mild, så der blev ikke tale om brændselsmangel. Den opgørelse over produktionens størrelse, som hedeselskabet på sædvanlig måde har udarbejdet, viste, at der i 1949 kun blev fremstillet 1,4 mill. tons tørvebrændsel, d. v. s. almindelige tørv, formbrændsel og tørvbriketter, mod 3,6 mill. tons i 1948, altså en nedgang på 2,2 mill. tons. Hvis produktionen var blevet opretholdt, kunne der være sparet en import på ca. 800 000 tons udenlandsk brændsel. Ansættes gennemsnitsprisen herfor pr. ton til 90 kr., ville besparelsen i udenlandsk valuta have svaret til godt 70 mill. kr.

Antallet af beskæftigede ved tørveproduktionen i sæsonen 1949 er opgjort til 8550 mandlige arbejdere og 3750 kvinder og børn. Året forud viste opgørelsen, at beskæftigelsen androg 23 000 mandlige arbejdere. Nedgangen i produktionen af tørv har således medført, at

Gammel kilometerlang sti gennem de store mosearealer ved Engesvang. Stenene har — måske i århundreder — vist den rette vej over de tidligere store sumparealer.

omtrent 15 000 ufaglærte arbejdere har måttet søge sig andet virkefelt.

Tidligere var benyttelsen af indenlandsk brændsel — tørv og brænde — næsten enerådende i landdistrikterne, fordi de der anvendte fyrsteder og da særlig komfurerne, var bedst egnede for disse brændselssorter, men umiddelbart efter forrige verdenskrig meldte sig den første alvorlige konkurrent, nemlig de tyske brunkulsbriketter, som i årene op til 1940 vandt stor udbredelse på det indenlandske brændselsbekostning, først og fremmest vel nok på grund af deres pæne udseende og større rumvægt men tillige, fordi de periodevis kunne udbydes til rene dumping-priser. Under sidste krig oplevede tørveindustrien som bekendt en hidtil uset højkonjunktur, men den er forbi nu, og hverdagen har meldt sig. Tørvene opnåede

ikke at blive noget populært brændsel blandt de mange ny forbrugere, som brændselsrestriktionerne medførte, og når der fremdeles er en nogenlunde god efterspørgsel efter tørv, skyldes det, at priserne på importeret brændsel nu er så høje, at gode tørv i dag er det billigste brændsel, der kan fås, såfremt transportomkostningerne

Den gammeldags form for tørveskæring.

kan holdes indenfor rimelige grænser. Konkurrencen fra de tyske briketter melder sig dog sikkert snart igen, men dertil kommer, at der i de senere år, er kommet en ny konkurrent til det hjemlige brændsel, nemlig flaskegassen, som har vundet en kolossal udbredelse, og som i mange hjem på landet ganske har afløst komfurfyringen i sommermånederne.

Føreløbig vil der dog stadig være brug for et vist kvantum brændsel fra Danmarks moser, men det er et spørgsmål, om ikke udviklingen vil gå i retning af øget anvendelse af formbrændsel, fordi det, som allerede nævnt, bliver vanskeligere og vanskeligere at finde moser, der er egnet til tilvirkning af almindelige tørv, og fordi formbrændslet måske bedre end tørvene kan konkurrere med brunkulsbriketterne.

Fræsetørven eller tørvsmuldet, der anvendes som råmateriale til formbrændsel og tørvbriketter, fremstilles ved, at man af den

jævnede moseoverflade affræser eller løsharver tynde lag af tørve-masse, som af sol og vind nedtørres til et passende lavt vandindhold, hvorefter det er klart til at oparbejdes til formbrændsel eller efter yderligere tørring til tørvebriketter. Tilvirkningen af fræsetørv er nem og forholdsvis billig at iværksætte, men tillige er det afgørende, at den tillader en fuldstændig udnyttelse dels af moser med ringe tørvedybde, dels af de lag i moserne, som ikke er egnet til fremstilling af almindelige tørv, og som derfor må kasseres. Der er herigen-nem åbnet mulighed for udnyttelse af arealer til brændselsproduk-tion, man ikke tidligere har kunnet regne med, men hvor store disse er, og hvor de findes, ved vi kun lidt eller intet om.

Der er fremdeles mange retssager løbende angående moser og tørv, og hedeselskabet har i ret betydeligt omfang medvirket enten ved syns- og skønsforretninger eller ved afgivelse af erklæringer.

Som sædvanlig er der foretaget en opgørelse over størrelsen af tørvestrøelsesproduktionen. Den var i 1949 lidt mindre end i året forud, nemlig 16 000 tons mod 18 000 tons i 1948. Der foreligger endnu ikke nogen opgørelse over eksportens størrelse i 1949, men det kan oplyses, at der i 1948 blev eksporteret godt 1400 tons tørve-strøelse til Schweiz og U. S. A. til en værdi af 180 000 kr. i hård valuta.

Tørvekontrollen 1949.

Ved landbrugsministeriets bekendtgørelse om tørveordningen for 1949 bestemtes det, at maksimalpriserne bortfaldt og hermed kravet om autoriseret prøveudtagning og analysering. Der fastsattes dog kvalitetsgrænser således, at salg af tørv (herunder martørv og fræsetørv) med over 50 pct. samlet vand- og askeindhold ikke måtte finde sted indtil 15. august, og fra nævnte dato måtte salg af tørv med samlet vand- og askeindhold over 55 pct. ikke finde sted. Samtidig blev det fastsat, at salg af tørv med over 30 pct. aske beregnet i tørstoffet ikke var tilladt. Det bestemtes endvidere, at *der skulle føres kontrol med*, at tørvene opfyldte nævnte betingelser for at være lovlig salgsvare. Hedeselskabet blev som tidligere år anmodet om at udføre denne kontrol, og under selskabets ledelse ansattes kontrolprøveudtagere i Aalborg, i Aarhus, i Haderslev, i Sønderborg, i København og i Næstved.

Øst for Storebælt er der ialt udtaget 547 kontrolprøver, hvoraf 87 har vedrørt smuldproduktionen på Sjælland, medens resten har vedrørt form-tørv, der i næsten alle tilfælde er produceret i Jylland. Analyserne af smuld-prøverne viste en middelmådig kvalitet — således havde 60 pct. af prø-verne over 45 pct. vand + aske —, hvorimod analyserne af formtørvene gennemgående viste en god kvalitet, idet 60 pct. af prøverne placerede tør-

vene i de bedste klasser (under 40 pct. vand + aske). Det fortjener at nævnes, at København, som i de tidligere år gennemgående fik de dårligste tørv, i 1949 i ganske overvejende grad har fået gode kvaliteter.

Vest for Storebælt, hovedsagelig i Jylland, blev udtaget ialt 178 kontrolprøver. Gennemgående viste analyserne helt gode kvaliteter, idet ca. halvdelen af prøverne havde under 40 pct. vand + aske. En del af tørvene burde dog have været leveret i bedre kvaliteter, idet ca. 40 pct. af prøverne viste et vand- og askeindhold mellem 40 og 50 pct.

Da grænsen for det tilladelige vand + askeindhold var sat temmelig højt (50 pct. inden 15. august og herefter 55 pct.), blev det kun et fåtal — ca. 1 pct. — af samtlige prøver, hvor analyserne viste, at tørvene var ulovlig salgsvare, og da overskridelserne i reglen ikke var særlig grove, gik landbrugsministeriets tørvekontroludvalg med til, at sagerne ordnedes i mindelighed mellem parterne.

Selv om det i 1949 ikke fra myndighedernes side forlangtes, at tørvene skulle handles efter analyse, er der af de tidligere autoriserede tørvelaboratorier, herunder apotekerne, alligevel udført et betydeligt antal analyser. Således er der foretaget ca. 1100 analyser af formtørv og ca. 3000 af tørvesmuld (fræsætørv). Hedeselskabet har indhentet oplysninger fra samtlige laboratorier om disse analyser og skal til sammenligning med de tidligere års analyser anføre dem — for formtørvenes vedkommende — i nedenstående tabel.

Procentisk fordeling af analyserne over de anførte intervaller for (vand + aske) pct.

År	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	
Produktionens størrelse mill. tons	4,8	6,2	5,8	5,7	3,7	5,1	3,6	1,4	
Antal analyser	34.581	51.464	35.807	32.754	24.565	33.043	28.260	1.100	
Vand+aske	Klasse								
under 35,0 %	I	14,0	21,4	18,3	16,0	12,5	31,5	31,6	26,3
35,1—40,0 %	II A	18,2	23,0	20,4	20,5	19,5	20,5	26,5	28,0
40,1—45,0 %	II B	22,6	24,7	24,4	23,6	26,9	21,2	23,1	25,8
45,1—50,0 %	III A	19,5	17,2	18,3	18,8	20,5	14,0	12,4	13,2
50,1—55,0 %	III B	13,8	8,6	10,7	11,1	11,1	7,2	4,3	6,5
55,1—60,0 %		7,1	3,5	5,0	5,8	5,7	3,4	1,4	0,9
over 60,0 %		4,8	1,6	2,9	4,2	3,8	2,2	0,7	—

Det ses, at kvaliteterne i 1949 omtrent har været ligesom i 1948 og den vil formentlig svare til, hvad der i normale tider kan ventes.

Centrifugalstøbte **BETONRØR**

til cirkulære kloakledninger, gravitations- og lavtryksledninger, ledninger
i dæmninger for baner og veje m. m.

BONNARØR

til højtrykvandledninger, undersøiske kloakledninger m. m.

HØJGAARD & SCHULTZ ^{A/S}

Ewaldsgade 9 . København N.

Sikkerhed i Danmarks jord
land og by

Cirkulerende kasseobligationer c. 2,0 milliarder kroner

Foreningens indskrivningsafdeling modtager til gratis opbevaring og forvaltning
obligationsbeløb fra kr. 10.000

Jarmers Plads 2, København V., tlf. C. 8501

**Brønderslev
Cementstøberi**

Telefon 34 Brønderslev
v/ **Søren Nielsen**

er altid leveringsdygtig i
såvel landbrugsrør som
muffører i alle dimen-
sioner. - Dansk Ingenørfor-
enings normer.

**Røde
Drænrør**

fra 2"-12" have
altid på lager.
Forlang tilbud.

»**Sofienland**«
Teglværk.
Telefon 10 Ulstrup.

**Skive
Discontobank**

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

**Viborg Byes og Omegns
Sparekasse**

Telefon 1400 (3 lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9-15

**J. CHR. PETERSENS
PAPIRHANDEL A/S**

„Hvælvingen“
ved Nikolaj Taarn
KØBENHAVN K.

Telefon Central 243

*Hovedforhandler
af statens papir*

**Røde
drænrør
2"-12"**

- Fredenshøj
- Teglværk

Aabenraa . Telefon 2127

VESTJYLLANDS **M**ERGELFORSYNING

Andelsselskab

påtager sig

udnyttelse af lokale lejer

og

tilrettelægning af mergelleverancer.

Moderne grab-materiel til rådighed. - Levering af højprocentig mergel fra egne lejer.
Jordbrugskalk og pulv. kalk i fine kvaliteter fra Hillerslev Kalkværk.

Alle oplysninger og tilbud fås hos:

TRIER HØJ,
kasserer,
Vostrup.

I. M. LAURIDSEN,
næstformand,
Gørding.

JESPER JESPERSEN,
formand,
Gødstrup.

Laboratoriet.

I året 1949 er ialt udført 72 627 analyser, der fordeler sig på følgende måde:

1. **Brændselsanalyser**, ialt 6973, der vedrører 555 prøver af tørv, 214 af tørvejord, 47 af tørvesmuld, 26 af formbrændsel, 43 af briketter, 1727 af brunkul og 2 af koks.

Analyserne omfatter 1746 brændværdibestemmelser, 2490 vandbestemmelser, 2716 askebestemmelser og 22 svovlbestemmelser.

Tørveanalyserne har varieret en del som sædvanlig, men dog i over halvdelen af tilfældene vist, at tørvene har haft under 40 pct. vand + aske, d. v. s. har været af en god kvalitet.

Tørvesmuldanalyserne, navnlig af prøver taget fra øerne, har vist noget dårligere kvalitet på grund af højt askeindhold. Gennemsnitlig har askeindholdet, beregnet på tørstoffet været ca. 21 pct. (vand 31,4).

Formbrændsel viste gennemsnitlig et vandindhold på ca. 27 pct., et gennemsnitligt askeindhold på ca. 13 pct. og en *nyttig brændværdi* på ca. 2900 —ca. 3500 V. E.

Briketanalyserne har vist en gennemsnitlig vandprocent på ca. 20, en gennemsnitlig askeprocent på ca. 15 og en *nyttig brændværdi* på 32—3500 V. E.

Brunkulsanalyserne viste hyppigst en vandprocent på 48 til 50 (uden væsentlig variation efter årstiden), en askeprocent på 2 til 8 og en *nyttig brændværdi* på ca. 2500 V. E., således som tidligere år. Svovlindholdet varierede fra 1,5 til 2,5 pct.

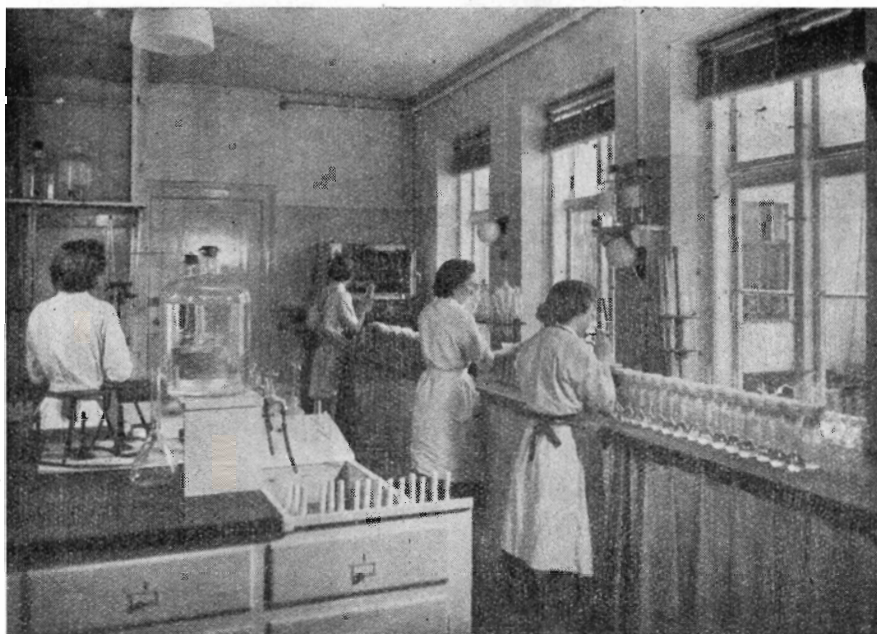
Til sammenligning med det indenlandske brændsel skal anføres, at en analyse af koks viste følgende sammensætning:

Vandindhold 5,5 pct.,
 askeindhold 10,2 pct.,
nyttig brændværdi 6625 k.cal.,

hvilket vil sige, at koksene erstattes af ca. 2 tons gode tørv, formbrændsel eller tørvbriketter eller af henved 3 tons brunkul, når de for hver sort brændsel passende fyrsteder anvendes.

2. **Jordbundsanalyser**, ialt 59 671, der omfatter 42 834 reaktionstal, 31 kalkbehovbestemmelser, 7728 kaliumtalbestemmelser, 8884 fosforsyrebestemmelser (efter forskellige metoder), 129 mangantalbestemmelser, 61 kobbertal og 4 ledningstalsbestemmelser.

For mergelselskaberne er der heraf i årets løb undersøgt 17 405 prøver, der med hensyn til reaktionstal fordeler sig på følgende måde:

Arbejdet med jordbundsanalyser i hedeselskabets laboratorium.

Mineraljorder.

Reaktionstal	under 5,0	5,1—6,0	6,1—7,0	over 7,0	Ialt
Antal prøver	372	4413	10.659	1014	16.458
Procentisk fordeling	2,3	26,7	64,8	6,2	100

Humusjorder.

Reaktionstal	under 4,0	4,1—5,0	5,1—6,0	over 6,0	Ialt
Antal prøver	55	260	587	45	947
Procentisk fordeling	5,8	27,4	62,0	4,8	100

- . **Mergel- og kalkanalyser**, ialt 5008, der omfatter 4951 bestemmelser af kulsur kalk (CaCO_3), 2 bestemmelser af brændt kalk (CaO), 38 bestemmelser af vandindhold og 15 bestemmelser af kornstørrelse (sigteprøve).

Af de anførte analyser er 3574 udført på foranledning af hedeselskabets mergelafdeling. Efter det procentiske indhold af kulsur kalk (CaCO_3) i tørstoffet har fordelingen været følgende:

Indhold af kulsur kalk i tørstoffet	under 10%	10—20 %	20—30 %	30—40 %	40—50 %	50—60 %	60—70 %	70—80 %	80—90 %	over 90 %	Ialt
<i>Mergel:</i> antal.....	81	545	1029	1068	397	220	57	65	37	1	3500
procentisk fordeling..	2,3	15,6	29,4	30,5	11,3	6,3	1,6	1,9	1,1		
<i>Kalk:</i> (råkalk og skrivekridt) antal.....								9	6	12	27
procentisk fordeling..								33,3	22,2	44,3	
<i>Mosekalk:</i> antal.....						1	4	16	13	13	47
procentisk fordeling..						2,1	8,5	34,0	27,7	27,7	

Det ses af tabellen, at mergel med 30—40 pct. kulsur kalk har været den hyppigst forekommende, samt at omtrent halvdelen af alle mergelprøverne har haft mellem 30 og 60 pct. kulsur kalk i tørstoffet.

4. **Undersøgelser af speciel art, ialt 975**, omfattende bl. a. prøver af drikkevand, vandløbsvand og spildevand, ajle og gasvand i forskellige gødningsstoffer, tørvestrøelse, slamprøver samt jord-, ler- og sandprøver, hvori der er foretaget bestemmelser af fysisk art såsom sigteprøver, slemmeanalyser, volumenvægtsbestemmelser og bestemmelse af porevolumen.

Endvidere er en del jordprøver fra grundforbedringsarbejder ved afgravede moser og fra inddæmmede arealer undersøgt for indhold af planteskadelige stoffer, navnlig sådanne svovlforbindelser, der ved iltning danner svovlsyre, som i forbindelser med jern giver anledning til giftvirkninger og okkerdannelse.

Endelig skal som eksempel på »særlige undersøgelser« anføres analyser af prøver fra parceller i vandingsforsøget ved Karup. Prøverne er taget i forskellige dybder fra et henholdsvis kalket og ikke kalket område. Det vil ses, at fosforsyreundersøgelserne er foretaget efter 3 forskellige metoder:

- 1) Statens Planteavls-Laboratorium's hidtidige metode (Salpetersyremetoden, tallene betegnes Ft).
- 2) Statens Planteavls-Laboratorium's nuværende metode (Svovlsyremetoden, tallene betegnes Fs).
- 3) Hedeselskabets laboratorium's metode (Ionbytningsmetoden, tallene betegnes F_H).

Forsøg nr. 12, kalket, 80 mm's spildevandstilførsel*).

Prøveudtagningsdybde i cm	Reaktionstal	Fosforsyretal			Kaliumtal
		F _t	F _s	F _H	
0—20	7,0	5,5	3,2	10,0	3,7
20—40	6,4	1,0	2,6	7,6	1,3
40—60	6,2	0,8	1,4	3,9	1,4
60—100	6,3	0,2	1,1	2,8	1,0

Forsøg nr. 17, ukalket, 80 mm's spildevandstilførsel*).

0—20	5,8	5,5	3,0	9,0	3,4
20—40	5,4	5,8	5,1	15,4	2,6
40—60	5,5	3,6	4,8	14,5	1,4
60—100	5,7	2,1	2,9	5,9	1,1

Det ses meget tydeligt af fosforsyrebestemmelserne, navnlig af fosfattallene, at fosforsyren i det kalkede forsøgsområde tilbageholdes i øverste jordlag (pløjelaget), medens dette ikke er tilfældet i det ukalkede forsøgsområde. Her er fosforsyren sivet ned i de dybere liggende jordlag.

Kalium forholder sig derimod ens i kalkede og ukalkede parceller.

Landbrugsejendommene.

Hesselig Enggaard. Besætningen og da især svinebestanden er blevet forøget i årets løb, og engene har været godt besat med fremmede græskreaturer og plage. Rughøsten var god. Kartofler og vårsæd kun nogenlunde. Der blev bjerget så meget hø, at dyrene har kunnet fodres dermed i vinterens løb. Der blev derfor et overskud af halm, som ikke har kunnet sælges. Driften er gået ganske jævnt og uden større uheld. Det økonomiske resultat er tilfredsstillende.

Pontoppidan Mosestation. Som i de nærmest foregående år er arealerne udnyttet til tørveproduktion og for en mindre del til afgræsning. Der er i 1949 produceret ca. 5500 tons tørv mod ca. 5250 tons i 1948 og ca. 4500 tons i 1947. Produktionen har holdt sig på omtrent samme størrelse siden krigen, og mosen er også udlejet for det kommende år. Det økonomiske resultat har været særdeles tilfredsstillende.

Klosterlund. Der er i årets løb foretaget kultivering af 15 ha afgravet mose og af 4 ha gammel, stærkt stenet læggeplads for tørv, hvorved gårdens landbrugsareal er blevet fordoblet. De nykultiverede arealer er besået første gang i foråret 1950.

Gården er i pæn drift ude og inde. Besætningen er udvidet og kostalden vil snart blive for lille. Også her har årets driftsresultat været godt.

*) Regnes at svare til en tilførsel pr. ha på:
400 kg superfosfat,
1200 kg kaligødning,
1600 kg kalksalpeter.

Bygningsvirksomheden.

Det samarbejde om bygningsvirksomhed, som afdelingens kontor i Aarhus i en årrække har haft med Aarhus amts landøkonomiske selskab og Kolind landboforening, er i 1949 bleven udvidet til også at omfatte Aarhus amts husmandsforeninger.

I 1949 har arbejdet i forhold til året før haft følgende omfang:

	1949	1948
Fuldført	18 arbejder - 274 695 kr.	13 arbejder - 517 000 kr.
Under udførelse	20 « - 506 840 «	21 « - 328 700 «
Arbejder, der endnu ikke er taget stilling til eller som er henlagt	33 « - 480 010 «	35 « - 443 180 «
Under projektering	16 « -	13 « -

Hedeselskabets fræsere.

I 1949 har fræserne udført arbejde på 70 ejendomme med et interesseret areal på 435 ha (omregnet til 1 gang fræsning). Hedeselskabets fræsningsarbejde, der hidtil har henhørt under mose- og engafdelingen, er fra 1. oktober overført til maskincentralen, hvorefter fræserne har station på hedeselskabets ejendom Klosterlund pr. Engesvang.

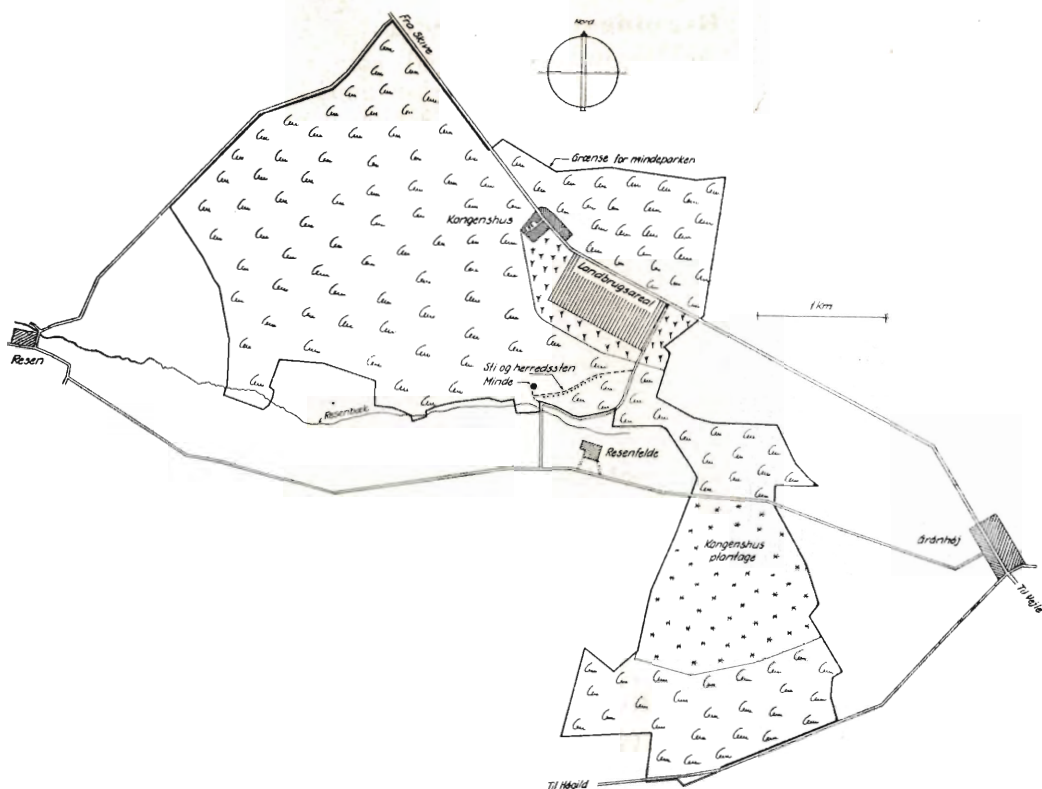
Kloakarbejderne.

Arbejdet med at yde teknisk hjælp i sager om kloakeringer uden for købstæderne er fortsat i 1949, og der indgår stadigvæk nye anmodninger om bistand, især fra sogneråd. Der er mulighed for, at nogle af de som beredskabsarbejder projekterede anlæg bliver sat i gang; iøvrigt spores der en tendens til, at sognerådene vil foretrække at gennemføre deres kloakeringer uden tilskud fra staten, bl. a. fordi de derved selv kan bestemme tidspunkterne for arbejdernes udførelse.

Der er gennem den nye vandløbslov åbnet adgang for landbrugsministeren, fiskeriministerens, indenrigsministerens på sundhedsautoriteternes vegne og statsministerens på fredningsautoriteternes vegne til at få pålagt kommunalbestyrelserne at rejse spildevandssager, og da der tillige i den nye lov findes mere vidtgående og komplicerede bestemmelser for sagernes behandling end i den gamle lov, vil der antagelig fremtidigt blive brug for forøget sagkyndig bistand til kloakarbejder.

Kongenshus mindepark.

Der er i Hedeselskabets Tidsskrift nr. 13 1949 gjort nærmere rede for hovedtrækkene i de planer, der søges gennemført. Det erhvervede areal er på godt 2200 tdr. land lyngbevokset hede, hvoraf 17—1800 tdr. land fredes, og i tilknytning hertil — i pragtfulde slugter med lyngklædte bakkeskrå-

Skitse over Kongenshus-arealerne.

ninger — anlægges den centrale del af mindeparken med mindstene fra jydsk hedeherreder og sognesten med navne på lokale hededykere, der gik foran i arbejdet ved hedernes beplantning og opdyrkning til agerland. Et symbolsk minde for hedesagen søges rejst i nærheden af denne mindedal, men oppe på hedebladen med vid udsigt over de store, fredede strækninger.

Den øvrige del af Kongenshus hede anvendes til plantageanlæg m. v. Arbejdet med gennemførelse af denne store sag skrider støt fremad. Der er i det sidst forløbne år afsagt fredningskendelse for de arealer indenfor Kongenshus området, der skal bevares som hede. Et plantageanlæg på ca. 150 ha er under udførelse, og omfattende vejanlæg, der er nødvendige for at besøgende — om ønsket pr. bil — kan komme rundt i det store område, er påbegyndt. Det mest omfattende arbejde sidste år har bestået i, at der i samtlige hedeherreder Jylland over har været holdt møder for at få nedsat udvalg, hvori amt, kommuner, de landøkonomiske foreninger, plantningsforeninger, hedeselskabet og Hedebruget er repræsenteret. Disse udvalgs opgaver bliver i første række at tilvejebringe midler til rejsning af herredssten og sognesten og at afgive indstilling til mindeparkens bestyrelse om de kvinder og mænd, der skal hædres. På de mange møder er minde-

Et kig fra Resen bæk op igennem den slugt på Kongenshus, hvori herredsmindstenene skal rejses.

arksagen modtaget med den største interesse, og bestyrelsen har gennem de nedsatte repræsentative udvalg opnået en direkte forbindelse med befolkningen i samtlige jyske hedeherreder, der bedst muligt vil sikre sagens gode gennemførelse.

Den arkitektmæssige del af opgaven på Kongenshus varetages af havearkitekt *C. Th. Sørensen* og arkitekt *H. G. Skovgaard*.

Det store symbolske minde er ikke endnu nærmere udformet, og der vil sikkert gå nogle år, inden denne del af opgaven bliver fuldført. Den øvrige og meget omfattende del af mindeparken vil forhåbentlig kunne fuldføres i 1952.

Personaleforhold.

Hedeselskabets personale har i årets løb gennemsnitligt udgjort ca. 320 mand, hvortil kommer 71 mand fra Det flyvende Korps.

De væsentligste ændringer i lønregulativet, der som sidste år omfatter 135 tjenestemænd, er nedsættelsen af antallet af afdelingsledere med 2 til 4, oprettelsen af en forsøgslederstilling og endnu en filialbestyrerstilling samt lønforbedringer for distriktsbestyrerne og skovriderne af 3. grad, filialbestyrerne og moseassistenterne.

Hedeselskabets overenskomst med Teknisk Landsforbund, hvorefter alle

de løst ansatte konstruktører og moseassistenter aflønnes, er i årets løb underkastet en revision, hvorefter hele dette personale nu aflønnes efter tilsvarende regler som statsbanernes konstruktører af 3. grad.

Til den oversigt, der foran er givet over årets arbejde indenfor hedeselskabets forskelligartede virksomhedsgrene, skal jeg nu som sædvanlig føje nogle sammenfattende betragtninger:

Dansk skovbrug har siden den anden verdenskrigs udbrud i september 1939 tvunget af omstændighederne måttet tilrettelægge skovdriften efter en række af krig og besættelse skabte vilkår, som har medført, at normal skovdyrkning og handelsmæssig sædvane ikke har kunnet følges.

På grund af svigtende import af udenlandsk brændsel har landets brændselsbehov måttet dækkes af indenlandsk brændsel, og myndighederne har bl. a. måttet udskrive en betydelig pligthugst i alle danske skove og plantager.

Besættelsesmagten har direkte lagt beslag på betydelige mængder træ, som slet ikke eller kun i ringe grad er kommet landet til gode, og endelig har landets forbrug af gavntræ til mange formål i den lange periode helt eller delvis måttet dækkes alene med træ fra de danske skove og plantager.

Det har derfor været nødvendigt at forøge hugsten langt udover den samlede produktion, således at det i de kommende år vil være nødvendigt at holde igen, hvis det skal lykkes at genskabe det for den størst mulige løbende produktion nødvendige vedforråd.

De store hugster har, som naturligt er, medført, at kulturarealerne er blevet en del forøget, og da det som følge af manglende import af egnet skovfrø og stor knaphed på planter af indenlandsk oprindelse har været vanskeligt at stille de nødvendige plantemængder til skovejernes disposition, er tilstanden i mange skovejendomme, måske navnlig i de mindre skove og plantager, lidet tilfredsstillende. Der må derfor regnes med mindre hugst, og dermed også mindre indtægter i de kommende år.

Med hensyn til afsætningsforholdene skete der under krigen det for de fleste skovejendomme meget beklagelige, at forbindelsen med den normale og lokale kundekreds blev helt afbrudt. — Knapheden på træ af enhver art medførte rationering og fordeling af såvel

Skovplanter, (under Dansk Skovforenings plantekontrol!), hæk- og læplanter, planter til vildtremise, årlig produktion 15 millioner.

Hjortsø's Planteskole, Svebølle.
Telefon Viskinge 20.

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

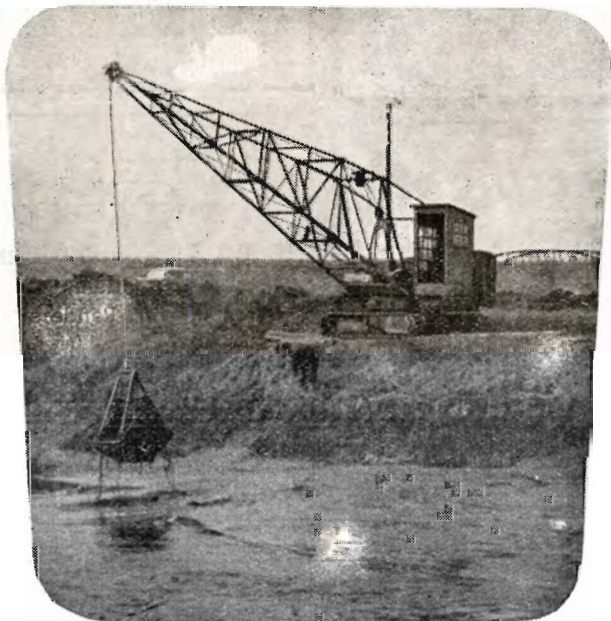
Aarhus: Hovedkontor
København: Nygade 1

Aktiekapital og Reserver
andrer ca. 19,3 Mill. Kroner

Røde Drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Telefon 67 Ulstrup

P. M.

UNIVERSAL SVINGKRAN

i arbejde ved
kanaloprensning på
Tønder mark.

Arbejdet udføres af
entreprenørfirmaet
Sundbæk Johansen, Tønder.

PEDERSHAAB MASKINFABRIK A/S

AARHUS

Parkallé 15
Telefon 11400

BRØNDERSLEV

Telefon 450
Telegr. Cementindustri

KØBENHAVN K.

Rosenborggade 1
Telefon Central 14066

AERGLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor
Ølgod

Telefon 58

Telefon 59

Petersværk Betonvare-Industri.

Nørresundby. - Tlf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D. S. 400.
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820).
Egne fremstillingsmetoder af højeste standard.

Stenvad

Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle \triangle mærkede rør føres
Alltid leveringsdygtig

RØDE DRÆNRØR

føres altid på lager fra 2" til 8". — Tilbud til tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk.
Telefon 187. Skive.

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

Normrør

med garantimærket \triangle
Imprægnering
Brøndrør

RØDE DRÆNRØR
TAGSTEN
MURSTEN

=
Kählers Teglværk
Korsør

Krogsgades Cementstøberi

v/ J. C. Halvorsen & Sønner.

Kontor:
Dannebrogsgade 22, Århus.
Telefon 5019—5020.

Ny fabrik i Vejlbj.
Tlf. Riisskov 9319.

Alt i betonvarer D. S. 400.

RESENBRO

CEMENTSTØBERI

v/ ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima betonrør efter dansk
ingeniørforenings normer.

Mrk. \triangle i alle gangbare di-
mensioner fra 10—60 cm så-
vel med som uden muffe.
FORLANG TILBUD

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Telf. 111, Bjerringbro

ALLE

\triangle MÆRKEDE RØR

Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Alltid leveringsdygtig

RANDERS

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum
Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun \triangle mærkede varer
føres. - Største lager.
Bedste kvaliteter.
Forlang tilbud.

Teglværkernes

Salgskontor

Esbjerg
Telef. 265—546

DRÆNRØR

2"—15"
Mursten . Tagsten

Midtjydske Betonvarefabrikker

Fabrik & lager — Telf. Herning 476
Herning & Lind. Telf. Lind 45
Lager af \triangle mrk. betonvarer

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelse fra 2 til 15 tommer

Indhent tilbud

Tlf. Højslev 3

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon Skive 1030

S. m. b. A.

Telefon Viborg 1330

Alle størrelser i drænrør leveres

brænde som gavntræ uden særlig hensyntagen til gamle trofaste kunder, og det kan måske blive vanskeligt igen at få denne vigtige kontakt etableret.

De fleste pris- og handelsmæssige restriktioner er nu ophævet,

Heddepløjning.

tilbage er kun maksimalpriserne på gavntræ. — Forhåbentlig vil det være muligt at frigive gavntræpriserne inden den kommende hugst-sæson. — Skovejerne har svært ved at se nogen grund til stadig, samtidig med at udgifterne på alle områder stiger, at fastholde priser på indenlandsk gavntræ, som er meget væsentlig lavere end de priser, der må betales for importeret træ af samme art og kvalitet.

Plantningsafdelingens virksomhed har i det forløbne år været præget af uformindsket eller stigende intensitet med hensyn til ar-

bejdet med såvel nye plantageanlæg som med læplantningsopgaverne, — foryngelsesarealerne i de ældre plantager har på grund af forholdene været ekstraordinært store, og dertil kommer, at der stadig melder sig nye opgaver, som lægger stærkt beslag på personalets tid og arbejdskraft.

Hvad de kommende år vil bringe, ved vi ikke, men et og andet tyder på, at dansk skovbrug vil komme til at stå overfor visse vanskeligheder med hensyn til afsætning, særlig af småt og dårligt træ, og vanskelighederne i så henseende vil måske først og fremmest ramme hedeskovbruget.

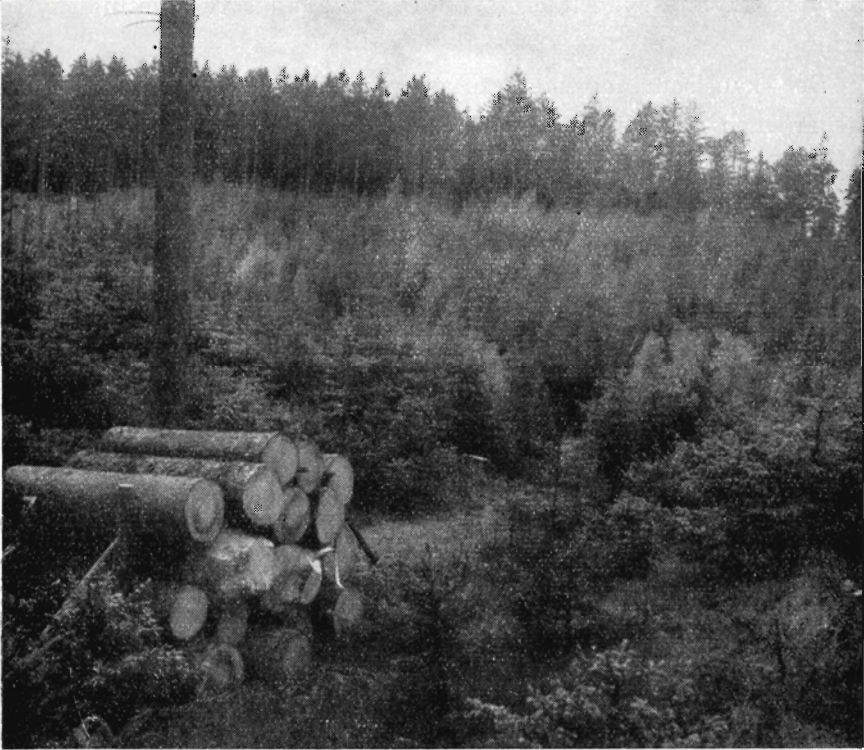
Er udsigterne for fremtiden således ikke ubetinget lyse, så er det dog for danske skovbrugere en lettelse og en opmuntring, at vi nu igen kan indrette skovdriften alene efter skovens tarv; det giver håb om, at de dybe og skæmmende spor, krigen har efterladt i vore skove, nogenlunde hurtigt vil kunne udviskes.

Såre opmuntrende er det også, når hedeselskabets medarbejdere får lejlighed til at høre så hjerteligt anerkendende ord, som de, de norske, svenske og finske forstmænd fremsatte under den nylig afholdte 7. nordiske skovkongres. Det er en spore for det fremtidige arbejde.

Grundforbedringsvirksomheden har alt i alt været af samme mægtige omfang som i de foregående år.

For gennemførelse af *landvindingsarbejder* er der stigende interesse blandt landmændene. Der ligger endnu især langs fjorde og åløb meget store arealer af naturlig frugtbar jord i næsten værdiløs tilstand. Det vil samfundsmæssigt være af overordentlig betydning, at arbejdet med disse arealers indvinding til fortrinlig landbrugsjord fremmes med kraft. Landvindingsloven giver i almindelighed fornødent økonomisk grundlag herfor, og den ligeledes fornødne interesse blandt landmændene er i almindelighed til stede eller kan tilvejebringes, når landmændene kan have tillid til, at arbejdet kan gennemføres på det foreliggende økonomiske grundlag. Det er derfor, som ofte tidligere fremhævet, af den største betydning, at landvindingsarbejder igen, som tidligere, bevilges til øjeblikkelig iværksættelse, i stedet for at optages på beredskabsliste. Dette vil også af arbejdsmæssige grunde være forsvarligt under hensyn til, at disse arbejder i særlig grad giver anledning til megen beskæftigelse efter

deres gennemførelse. *Dræningsarbejderne* er både arbejdsmæssigt og økonomisk hedeselskabets mest omfattende virksomhed. De fuldførte arbejder omfatter i år som forrige år 20—25 000 ha med en bekostning på henimod 25 millioner kr. Selv om disse arbejder er overordentlig produktive — og udbyttet kommer her omgående — og

*Hedeplantagen rummer også æstetiske værdier.
2. generation i en plantage ved Viborg.*

selv om de vandlidende arealers omfang endnu er meget betydelige, kan det desværre næppe forventes, at dette arbejde kan opretholdes i dets nuværende omfang. Landmændene vil sikkert reagere overfor den prisstigning, der nu er en kendsgerning.

I de sidste ti år har de af hedeselskabet fuldførte afvandrings- og kultiveringsarbejder omfattet 248 000 ha til en bekostning af 195 millioner kr.

Mergelvirksomheden, der var standset under krigen, er nu bl. a. gennem de i det forløbne år stiftede 29 mergelselskaber Jylland over,

bragt op til omtrent samme omfang som før krigen, hvor der årlig blev udkørt ca. 1 million kubikmeter mergel. Vore jorders forsyning med kalk er et overordentlig vigtigt led i arbejdet for forøgelse af landbrugsproduktionen, og det er meget glædeligt og betydningsfuldt — og over forventning —, at det så hurtigt er lykkedes at bringe mergelleverancerne op på deres nuværende omfang. Kan mergelarbejdet udvikles yderligere, vil det være en såre samfundsnyttig gerning.

Der kan, som jeg nævnte og begrundede i min beretning forrige år, med nogenlunde sikkerhed regnes med, at der hvert år i al fremtid skal tilføres landets dyrkede arealer mindst 1 mill. tons middelegod mergel eller tilsvarende mængder kulsur kalk i jordbrugskalk alene for at opretholde arealernes nuværende kalktilstand, og da kalktilstanden på meget store områder af dyrket jord for tiden langt fra er tilfredsstillende, bør den årlige tilførsel foreløbig være væsentlig større.

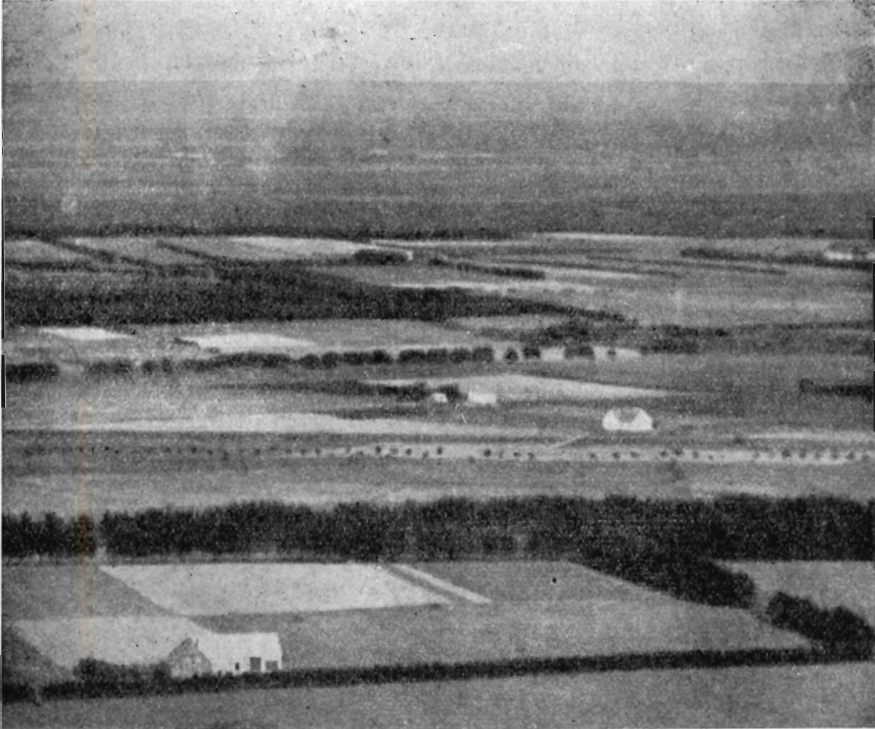
Udviklingen vil sikkert gå i retning af et øget forbrug af jordbrugskalk og især af findelt jordbrugskalk, thi selv om grundforsyningen, hvortil der kræves en betydelig tilførsel af kulsur kalk, som hidtil — af økonomiske grunde — må foretages ved tilførsel af mergel eller råkalk, må man ved denne grundforsyning absolut sikre sig mod, at reaktionstallet bliver for højt — hellere en smule for lavt. Landmændene bør indstille sig på allerede fra få år efter merglingen eller kalkningen at lade undersøge udviklingen med hensyn til deres jorders kalktrangsforhold og derefter mindst en gang i hvert sædskifteomløb lade foretage en kalktrangsundersøgelse for derefter, så snart betydende kalktrang konstateres, at afhjælpe denne ved tilførsel af små mængder *findelt jordbrugskalk*.

Den tørrede pulveriserede jordbrugskalk er et dyrt kalkningsmiddel. Vore kalkværker må skaffe landbruget *lufttørret råkalk i pulverform*, således at denne råkalk med gødningsspredere kan fordeles på markerne i de nødvendige små mængder.

Dette kan lade sig gennemføre, og vi får derved et billigt kalkningsmiddel af omtrent samme værdi som den tørrede og pulveriserede kalk, og vi opnår endvidere — foruden at spare megen valuta til dyre kul —, at landmændene gennem billigt pulverkalk får

et kalkningsmiddel, som de vil være interesseret i at bruge til jævnlig a jour føring af deres jorders reaktionsforhold.

Opdyrkningsarbejdet på heden skrider nu igen støt fremad, over $\frac{1}{2}$ kvadratmil lynghede er i det forløbne år opdyrket til agerland. — Også i moser og kær foregår der opdyrkningsarbejder i stort omfang

Flyvebillede af tidligere hedeegn.

i de områder, hvor landvindingsarbejder og grundforbedringer af anden art skaber nye muligheder herfor. Disse kultiveringer bør dog fortsættes i øget tempo.

I de afgravede mosearealer fra krigsårenes — og efterkrigsårenes — store tørveproduktion sker der ikke meget, endskønt der her med landvindingslovens hjælp i mangfoldige tilfælde vil være mulighed for iværksættelse af omfattende arbejder og tilvejebringelse af landbrugsarealer, der giver større produktionsmuligheder end på den oprindelige moseoverflade.

Hedeselskabet er gået ind for iværksættelse af en systematisk

moseundersøgelse for at få konstateret vore tilbageværende tørvebeholdningers kvalitet og placering. En sådan undersøgelse vil også være af den største betydning for iværksættelse af kultiveringsarbejder i de afgravede mosearealer.

Som allerede nævnt blev der kun fremstillet ca. 1,4 mill. tons tørv i 1949 mod ca. 3,6 mill. tons i året forud, og vi nærmer os således stærkt førkrigstidens niveau. For indeværende år regnes der med, at produktionen vil blive af samme størrelsesorden som i fjor, fordi der på grund af de høje priser på udenlandsk brændsel fremdeles er efterspørgsel efter tørvebrændsel fra andre end de traditionelle tørveforbrugere, d. v. s. de egentlige landhusholdninger.

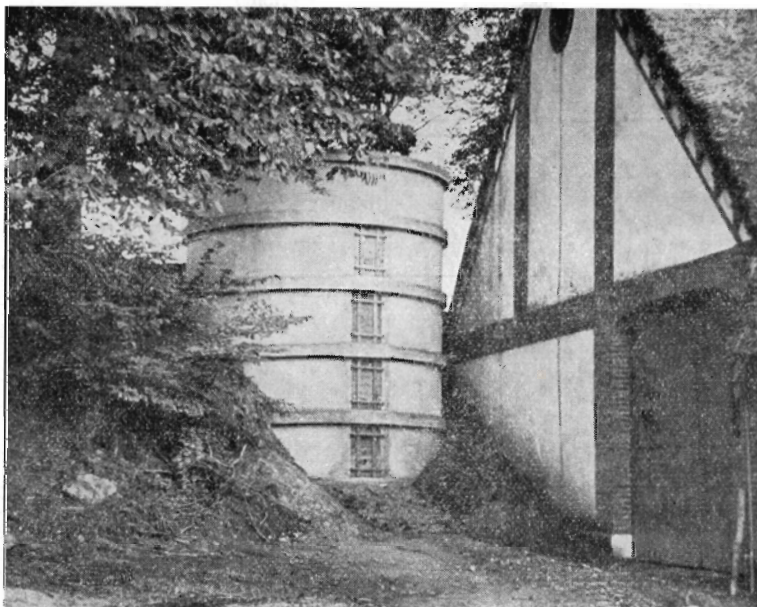
Efterhånden som prisen på det importerede brændsel går ned, vil denne ekstraordinære efterspørgsel falde bort, og der må endvidere regnes med øget konkurrence fra briketter og flaskegas. Eventyret i moserne er for denne gang forbi, hverdagen har atter meldt sig for moseindustriens folk.

Der bør fremdeles være brug for gode tørv især på landet, og ingen kan vide, om det en skønne dag atter bliver nødvendigt at ty til moserne for at klare en vanskelig brændselssituation.

Hedeselskabets forsknings- og forsøgsvirksomhed på det landøkonomisk kulturtekniske område er nu organiseret og samlet, og en enkelt dertil veluddannet mand er helt stillet til rådighed for videnskabelig forskning på disse områder. Gennem talrige af hedeselskabets nedsatte udvalg forberedes løsning af en række specialopgaver, og til studierejser støtter selskabet i stort omfang sine medarbejdere til dygtiggørelse i deres gerning. Hedeselskabet håber herigennem at bane vej for udvikling og fremskridt.

Det danske Hedeselskabs virke er mere alsidigt og omfattende end nogensinde, men den gamle linie er holdt. Det er frugtbargørelsen af Jyllands heder ved skovplantning, læplantning og opdyrkning til agerland, og det er tilvejebringelse af øgede produktionsmuligheder på dyrket jord og ved opdykningsarbejder i moser og kær, selskabets hovedopgaver nu som tidligere samler sig om.

I kraft af tillid hos myndigheder og i befolkningen og gennem godt samvirke med landbrugets og skovbrugets organisationer har hedeselskabet i det forløbne år gjort *sin* indsats i genopbygningsarbejdet og i skabelse af varige værdier for vort samfund.

Ajle- og ensilagebeholdere

samt

husspildevandstanke

leveres af færdigstøbte jernbetonelementer

Mekaniske og biologiske rensningsanlæg

Forslag og overslag gives uden forbindende

A/S WRIGHT, THOMSEN & KIER

Kystvej 27 — Aarhus

4646 — 4629 — 6223

SKOVFRØKONTORET

JOHANNES RAFF & SØN NORMASVEJ 21 · KØBENHAVN-VALBY · TELF. VALBY 8

Leverer alle Arter Skovfrø efter forudgående Undersøgelser ved Statsskovkontrollen i København samt med nøje Angivelse af Proveniens. — Prisliste sendes paa Forlangende.

FRØKONTORET

(for undersøgt markfrø)

— Grundlagt 1887 —

KOLDING

Telefon 43

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896

Telefon 94 Skive

FRØAVL · FRØHANDEL

PALUDANS

PLANTESKOLE

· · KLARSKOV · ·

130 tdr. land

Skovplanter,
hæk- og hegnplanter,
allétræer

Forlang prisliste

TELEFON KLARSKOV NR. 9

Brostrøms

Planteskole

VIBORG

ved C. Nielsen

Telefon 42

leverer alle

planter for have,
mark og skov

Haardføre og veldrevne
arter for ethvert formaal

Hulkjærhus Planteskole

RØDKJÆRSBRO

Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og have!

Herning Hede- & Discontobank

10-12 $\frac{1}{2}$, 2 $\frac{1}{2}$ -5

Telefon 5 · 275 · 720

Sophus Berendsen A/S

V. Farimagsgade 41 · København V.

Kannikkegade 18 · Aarhus

ALT I ENTREPRENORMATERIEL

Leverander til Hedeselskabet

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62

og fiskerihavnen

Fræsning

af eng og mose samt pløjning
og grubning af planteriller
udføres med nye maskiner.

Vagn Jensen,

Vesterlund.

Telefon Vester 31 u.

Randers Planteskole

v. Petri Petersen

Telefon 423

Alt i haardføre
og veludviklede planter
til have, mark og skov

Frøaviscentret

HUNSBALLE

Holstebro · Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved I. T. BIRK · · · · · Telef. Rødkjærsbro 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres.

FORLANG TILBUD

Trifoliums Frø

giver stor Høst.

De samvirkende Plantningsforeningers årsmøde

i Frederikshavn den 2. juni 1950

Under usædvanlig stor tilslutning åbnede fhv. folketingsmand *Laust Nørskov* De samvirkende Plantningsforeningers årsmøde på Hoffmanns hotel i Frederikshavn den 2. juni. Der var mødt repræsentanter fra landets fjerneste egne: Bornholm, Lolland og Sønderjylland. Endvidere overværedes mødet af kontorchef *Thv. Kierulf* fra Det norske Skogselskap og forstmästare *Johansson* fra Helsingfors.

Formanden bød velkommen og udtrykte sin glæde over, at årsmødet holdtes i Vendsyssel, hvor der gennem årene er udført et meget stort arbejde på plantningssagens område. Han udtalte derefter smukke mindeord over afdøde kammerherre *A. Mourier-Petersen*, Rugaard, og rentier *Chr. Ludvigsen*, Toftlund.

Til indledning nævnte formanden i sin beretning, at en række plantningsforeninger i årets løb har holdt jubilæum, bl. a. 8 nordjydske foreninger, som i fællesskab fejrede deres 60 års jubilæum ved en festlig sammenkomst i Tolne skov.

I anledning af De samvirkende Plantningsforeningers 50 års jubilæum har bestyrelsen henvendt sig til de enkelte foreninger og anmodet disse om at yde et bidrag til en jubilæumsfond, da det uden ekstra pengemidler vil være umuligt at festligholde dette jubilæum på en værdig måde. Indtil nu er der indkommet ca. 1300 kr., men endnu er der en del foreninger, som ikke har ydet deres bidrag til fonden. Formanden opfordrede disse foreninger til at indsende deres bidrag snarest muligt.

Hegnsloven er nu endelig vedtaget og hermed er et stort mål nået.

Administrator *Johs. Krøier*, København, har skænket et legat på 10 000 kr., hvoraf renten hvert år skal uddeles til en mand eller kvinde, som efter De samvirkende Plantningsforeningers skøn i det forløbne år har øvet den mest værdifulde indsats med plantning på hede eller mager sandjord.

Formanden omtalte forhandlingerne om plantepriserne, som havde været ret vanskelige, men det var også denne gang lykkedes at komme til enighed. Der havde været en følelig mangel på de vigtigste skov- og læplanter, ganske særlig nåletræer, men det ser ud til, at der i det kommende år vil komme flere planter frem.

Der var blevet afholdt to radioforedrag på 10 minutter hver, og forstander *Johs. Petersen-Dalum* havde i et af sine månedlige landbrugsforedrag ofret plantningssagen en ret udførlig omtale.

Formanden sluttede sin beretning med at rette en tak til de institutioner og enkeltpersoner, som De samvirkende Plantningsforeninger har samarbejdet med.

Den faglige beretning.

Afdelingsleder B. Steenstrup, hedeselskabet, aflagde derefter den faglige beretning, og oplyste, at der i sin tid til uddeling gennem plantningsforeningerne på finansloven for 1949—50 blev ansøgt om et beløb på 725 000 kr. Dette beløb kunne imidlertid på grund af arbejdets stigende omfang ikke slå til, hvorfor der blev søgt yderligere om 160 000 kr., og takket være myndighedernes forståelse af, at de penge, der anvendes til at plante træer for, er godt anvendt, blev der ialt stillet 885 000 kr. til disposition for plantningsforeningernes arbejde.

Der er til ca. 16 800 modtagere uddelt 8,7 mill. nåletræer og 6,2 mill. løvtræer. Til læplantningslaugene til 2468 modtagere 6,1 mill. nåletræer, 2,1 mill. løvtræer. Til ca. 19 000 modtagere er der altså ialt udleveret ialt 23,1 mill. planter. For alle disse planter er der til planteskolerne udbetalt 1 580 000 kr.

Statstilskudet til nedsættelse af planteprisen har udgjort 40 % af planternes indkøbsværdi eller ialt 441 683 kr. og til særlige formål er der udbetalt foreningerne 70 480 kr. Til læplantningslaugene er udbetalt 279 297 kr., og som ekstra tilskud til Sønderjylland 20 242 kr. Til udførelse af jordarbejde i forbindelse med læplantningsarbejderne 28 372 kr. og til dækning af hedeselskabets administrationsudgifter i forbindelse med læplantningsarbejdet 45 000 kr.

Det beløb, der stilles til rådighed til særlige formål, og som foreningerne kan anvende til præmiering, til anlæg af demonstrationsplantning, til lokalt tilsyn, til renholdelse m. v., har hidtil udgjort 10 % af planternes indkøbsværdi. Som følge af en nyordning, der er truffet vedrørende hedeselskabets forhold til bevillingsmyndighederne, er det nødvendigt at søge hele den til hedeselskabets administration af de pågældende arbejder medgåede udgift afholdt direkte af den til småplantninger og hegn givne bevilling. Det vil derfor være nødvendigt at reducere tilskudet til særlige formål, som vi i år antagelig må fastsætte til 5 % af planternes værdi. Til gengæld er dette beløb så ubeskåret til foreningernes disposition. Måske vil man i små plantningsforeninger i udsatte egne have svært ved at få beløbet til at slå til, men iøvrigt blev hele det beløb, der var afsat til de særlige formål, ikke opbrugt sidste år.

Skovrider Steenstrup nævnte, at plantningsforeningerne har haft et overordentlig tilfredsstillende forhold til salgsplanteskolerne, som har ydet en fortrinlig service. Det er derfor med beklagelse, at vi må meddele, at statens revision som følge af nogle uregelmæssigheder fra enkelte planteleverandørers side har set sig nødsaget til at forlange, at planteskoleejerne ikke mere må fungere som plantningsforeningernes tillidsmænd. Skovrider Steenstrup henstillede, at man uden videre følger revisionens krav. Det gavner ikke plantnings-sagen at ville fastholde en ordning, som faktisk har vist sig at have visse mangler.

Skovrideren omtalte et par spørgsmål, som var blevet rejst overfor ham i årets løb, nemlig spørgsmålet om, hvilke skove og plantager, der er fredskovspligtige, og spørgsmålet om, hvorfor bestemmelsen om ikke at måtte give tilskud til fredskovsplantager gennem plantningsforeningerne overholdes så strengt.

Efter lov om skove af 11. maj 1935 hviler der fredskovspligt på alle skove »om hvilke det ikke godtgøres, at skovgrunden først er blevet indtaget til skovdyrkning efter udstedelsen af skovjagtforordning af 2. juli 1784«. Det vil i realiteten sige, at alle skove, hvis oprindelse ikke kendes, er fredskove.

Hvis et beplantet areal sælges, og den tilsynsførende ikke i sit arkiv udtrykkelig kan finde noget om det pågældende areal, skal han faktisk efter sin instruks give påtegning om fredskovspligt, og kun hvis køberen 4 uger efter denne påtegning protesterer, kan afgørelsen ændres og tinglysning undgås.

Overholder en skovejjer ikke skovlovens bestemmelser om forsvarlig skovdrift, kan han tvinges ved ret drastiske midler, bødestraf, udførelse på offentlig foranstaltning på hans regning og pant i ejendommen for det udlagte beløb. — Det nytter ikke at forklare, at skoven var ødelagt ved overtagelsen, forpligtelsen følger skødeindehaveren, og er skoven ødelagt ved købet, må købesummen afpasses derefter. Der kan ikke under nogen form gives tilskud til planter anvendt i sådanne fredskove.

Læplantningsarbejdet trænger til støtte af landbrugets planteavlskonsulenter, som har en enestående chance for at agitere for plantningssagen. Det vil vække stor glæde og tilfredshed, hvis vi kan få planteavlskonsulenterne med i det daglige arbejde.

Skovrider Steenstrup sluttede sin beretning med at udtale, at hele plantningssagen og måske først og fremmest læplantningssagen har en smuk position i dag. Bevillingsmyndighederne er ubetinget velvilligt indstillet, fordi det simpelthen er lykkedes at overbevise om, at de penge, der anvendes til plantningsformål, er godt anvendt. Interessen for læplantning er stadig stigende og vil sikkert holde sig i de kommende år. Forstmænd fra Norge, Sverige og Finland, der har besøgt Danmark, har med største beundring set vore plantningsarbejder og er klar over den kolossale indsats, der er gjort af befolkningen til uhyre gavn for hele landets økonomi.

Forhandlingen.

Lærer *Øllgaard* spurgte, om det ikke kunne lade sig gøre at lade planteleverandørerne fungere som kredsforstandere som hidtil, når de blot fremviser kvittering fra plantemodtagerne. Ville også gerne vide, om den nye bestemmelse gjaldt hedeselskabets planteskoler. Han udtalte endvidere ønsket om, at plantepriiserne kom til at foreligge tidligere end hidtil og helst inden 1. september. Hr. *Øllgaard* ønskede oplyst, om der i den nye hegnslov er angivet retningslinier for telefonselskaber og elektricitetsværker om ved opsætning af master i sommertiden at være skånsomme overfor allé- og vejtræer.

Førsøgsleder *Hakon Sørensen* beklagede sig over, at tilskudet til de særlige formål var båndlagt, det var ikke megen tillid, man på den måde viser plantningsforeningerne. De tilskud foreningerne får fra amt, kommune og pengeinstitutter o. lign. er dog uden klausul.

Lærer *Korsbæk* protesterede imod, at skov, der ikke i forvejen var pålagt fredskovspligt, ved ejerskifte overgik til at blive fredskov. Mente, at

bestyrelsen burde gøre sognerådene opmærksom på den nye hegnslovs bestemmelser angående hegnsynsmændene.

P. Larsen, Raabjerg, spurgte, hvad der kunne gøres for at forhindre at en skov efter salg blev nedhugget, hvilket skete af og til.

P. C. Nagstrup takkede for Nørskovs og Steenstrups beretninger og omtalte planen om Mindeparken for Hedens Opdyrkere, idet han opfordrede alle til indenfor hver sit herred at gøre, hvad de kan, for at alle, der har gjort sig fortjent dertil, får deres navn på en af stenene i mindeparken.

Skovrider *Steenstrup* besvarede de stillede spørgsmål. Han mente ikke, at det ville være praktisk gennemførligt at bevare planteleverandørerne som kredsforstandere m. v. mod, at hver enkelt plantemodtager kvitterer for de modtagne planter. Det var i hvert tilfælde en temmelig besværlig udvej. Hvis planteskoleejerforeningen kan tage prisforhandlingerne midt i august, har vi ikke noget imod at forsøge at udsende prislisterne omkring 1. septbr.

Noget forbud mod, at telefonselskaber og elektricitetsværker klipper træerne på en uheldig tid for at få adgang til en ledning, der skal repareres el. lign., findes ikke i hegnsloven. Ved en lokal henstilling kan der sikkert opnås fornøden hensynsfuldhed overfor træerne.

Hvad de 5 % tilskud til særlige formål angik, vil det blive vanskeligt at få bevillingsmyndighederne til at give afkald på ønsket om den nugældende kontrol.

Lærer Korsbæks henstilling om at hindre, at skov blev fredskov ved ejerskifte, betød en ændring i skovloven, og det ville blive yderst vanskeligt at få en sådan gennemført.

Til *P. Larsen*, Raabjerg, ville skovrideren sige, at man jo desværre ofte havde været ude for, at en skov blev ryddet — derfor var det trods alt godt, at der blev fredskovspligt ved salg.

Planteskoleejer *C. Nielsen* mente ikke, at der var andet at gøre end at forlige sig med tanken om, at planteskoleejerne ikke mere måtte fungere som kredsforstandere.

Hermed sluttede forhandlingen, og beretningerne og det omdelte regnskab godkendtes.

Sølvbægrene.

De samvirkende Plantningsforeningers smukke sølvbæger blev derefter af formanden overrakt husmand *J. Libak Hansen*, Taars, rentier *Jens Andersen Jensen*, Ry, og gårdejer *Laurits Vestergaard*, Tvis, ledsaget af en smuk tale. Efter uddelingen af disse tre sølvbægre rejste skovrider *Steenstrup* sig og erklærede, at den øvrige bestyrelse uden formandens vidende havde vedtaget, at der skulle uddeles endnu et sølvbæger ved denne lejlighed, og det skulle formanden, *Laust Nørskov*, selv have. Bjerregrav og omegns plantningsforening, som Nørskov i 30 år havde været formand for, havde

bedt om, at han måtte få sølvbægret, og det havde bestyrelsen fundet fuldt berettiget. Det arbejde, Laust Nørskov havde udført, havde været et eksempel vidt om på hans egen, men indenfor De samvirkende Plantningsforeninger var der endnu større grund til at sige ham tak. Med en enestående ildhu og interesse havde han talt for plantningssagen på rigsdagen, i ministerierne, i kommissioner og nævn, og hans ord havde altid haft varme og vægt og var blevet hørt, hvor andre var blevet overhørt.

De fire sølvbægremodtagere fik et kraftigt leve fra forsamlingen og takkede derefter hver især for hædersbevisningen.

Derpå foretoges der valg til bestyrelsen. Gårdejer *Carl Larsen*, der var på valg, ønskede ikke genvalg, og i hans sted valgtes skov-ejer *P. Madsen Pedersen*, Kolind. Revisorerne, forstassistent *N. Nielsen*, Hald Ege, og rentier *Anders Nielsen*, Silkeborg, genvalgtes.

Efter mødet samledes 170 af deltagerne til en fællesspisning med en lang række gode taler og sange, og den næste dag afsluttedes årsmødet med en interessant udflugt gennem egnen mellem Frederikshavn og Hjørring.

K. A.

Skovrider

A. F. E. Horneman

R.

I anledning af fhv. skovrider *A. Hornemans* død bringer vi her de mindeord, som repræsentantskabets formand, godsejer *A. Olufsen*, Quistrup, udtalte ved hedeselskabets årsmøde i Holstebro:

Fhv. skovrider ved hedeselskabet *Axel Frees Emil Horneman* er den 12. juni afgået ved døden i sit hjem i Aarhus, knap 82 år gammel.

Hans bedstefader var domæneforvalter og faderen var forstemand, og det faldt da naturligt, at han fortsatte i deres spor. I 1895 ansattes han som ung forstkandidat ved hedeselskabet, hvor han øvede en dygtig og fortjenstfuld gerning i næsten 43 år, indtil han i 1938 faldt for aldersgrænsen.

Fra 1895 til 1906 var han bosat i Arnborg sogn, hvor han gjorde tjeneste direkte under Chr. Dalgas, og her navnlig fik stor indflydelse på uddannelsen af elever på hedeselskabets planteskole i Birkebæk. 1906 udnævntes han til hedeselskabets skovrider for Vendsyssel, hvor hans egentlige livsgerning kom til at falde. Det blev en gerning, som satte sig rige spor. Fra 1907 til 1930 boede han på skovridergården i Tolne, og fra 1930—38 i Frederikshavn. I disse år var han med til at oprette 95 plantager med et samlet areal på næsten 2000 ha. Herudover førte han desuden tilsyn med og ledede arbejdet i over 200 plantager, og var et virksomt medlem af bestyrelsen i 7 plantningsforeninger.

Horneman havde rige evner og elskede sin gerning. Hans historiske sans og store kærlighed til naturen var ham en idelig spore i arbejdet for genrejsning af skovene i Vendsyssel. Han kom til Vendsyssel med en stærk vilje til at udrette noget, og han nåede langt. Der stod beundring om hans gerning, og vendelboerne lærte at lytte til ham, når han rejste fra møde til møde og agiterede for læ- og skovplantning. I dag ser Vendsyssel ganske anderledes ud, end da Horneman i 1906 kom til landsdelen. Hedeselskabet har haft ære af hans livs arbejde deroppe, vort land har høstet store resultater deraf. Herfra skal der lyde en varm tak for hans gerning, og et ære være hans minde — en trofast og rank medarbejder er ikke mere.

Repræsentantvalg

til Det danske Hedeselskab

Som udførlig redegjort for i nr. 8 af Hedeselskabets Tidsskrift skal der i år afholdes valg af 19 medlemmer til hedeselskabets repræsentantskab.

Vi erindrer om, at forslag til nyvalg og genvalg modtages af hedeselskabet indtil 1. august. De modtagne forslag vil blive offentliggjort i et i august udkommende nummer af Hedeselskabets Tidsskrift.

Fra hedeselskabets grundforbedringsvirksomhed

Fra distriktskontorerne under hedeselskabets mose- og engafdeling foreligger der en opgørelse over arbejdet i maj måned 1950:

Det fremgår heraf, at der i månedens løb er fuldført 507 arbejder omfattende 1586 ha til en samlet udgift af 1 820 110 kr. Heraf var 493 drænings- og kultiveringsarbejder omfattende 1417 ha (udgift 1 533 900 kr.) og 14 vandløbsreguleringer med et interesseret areal på 169 ha (udgift 286 210 kr.).

Derudover er der i samme måned ved samtlige distrikter færdigprojekteret og tilstillet rekvirenterne 271 arbejdsplaner omfattende 1654 ha til en overslagssum af 1 469 775 kr. Heraf var 261 drænings- og kultiveringsplaner omfattende 1535 ha (overslagssum 1 375 360 kr.) og 10 vandløbsreguleringer med et interesseret areal på 119 ha (overslagssum 94 415 kr.).

C. V. S. L.

Jordbrugskalk

Rå kalk — findelt rå kalk — pulveriseret jordbrugskalk
Skandinavisk Kalk- & Kridtindustri,
Hasseris — Aalborg. Telf. Aalborg 9253. Rigstelf. 21
Kalkværket: Telf. Gug 10 — Station: Gug

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer.

Tjæreborg cementstøberi.

Hurtig levering. Telefon 21 Reel betjening.

AKTIESELSKABET

SKARREHAGE MOLERVÆRK

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr. 9

DRÆNRØR . MURSTEN . TAGSTEN

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands

Kulkompagni

Nørresundby

Telefon 4227 - 4228

Fabrik: Kaas

Telf. Kaas 11

A. Philipsen & Co

Sct. Mathiasgade 58 . Viborg

Elektriske Anlæg

Vandværksanlæg

Telefon 173 og 174

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314

Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Røde — 2"—12" — Drænrør.

Forlang tilbud.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker.
Rosenørnsallé 18. — København V. — Central 282.

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. BIRK . Telefon 45 Kjellerup

Efter kl. 17: Rødkjærsbro telefon 14

Fører kun \triangle mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres.

Forlang tilbud

STRYG elektrisk ...

A/s Fiskbæk Briketfabrik

Herborg 12

Katalog sendes

gratis paa

Forlangende

SPRIT
til teknisk Anvendelse.

N.
K.
T.

"DANSK STAALGÆRDE"

FRA 1/2 NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

BEDSTE OG BILLIGSTE
MEGN TIL

KREATURFOLD, HAVE,
MARK, SKOV ETC.

Faas hos enhver Isenkræmmer og Købmand.

N.
K.
T.

Alt i prima røde drænrør.

Silkeborg, Herning og omliggende
teglværkers salgskontor

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

repræsenterende følgende værker:

A/S Lysbro Teglværk.

De Forenede Teglværker,
Lysbro.

Bøgild Teglværk, Lysbro.

Vinderslevgaard Teglværk.

Paarup Teglværk.

Bjødstrup Teglværk.

Gjern Teglværk.

Visgaard Teglværk.

Højriis Teglværk, Ikast.

De Forenede Midtjyske

Teglværker, Herning.

Funder Karosserifabrik

Telefon 12

Traktor-Førerhuse,
Gummivogne m. m.

TIL ALLE SLAGS
BYGNINGER

DANSK
ETERNIT

TAG- OG VÆGBEKLEJNING

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG

SALGSKONTOR:
KAMPMANNSGADE 2 . KBHVN.V
TELEFON: CENTRAL 5785

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon 14350
Gensidigt selskab

★

Ansoarsforsikring

Reventlowsgade 14
København V.

★

Automobilforsikring

Viborg Papir-Comp.

Papir & papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning.

Sst. Mathiasgade 31—33.
Tlf. Viborg 802—803.

Stenstrup og Odense teglværkers kontorer

Stenstrup - Telefon nr. 19

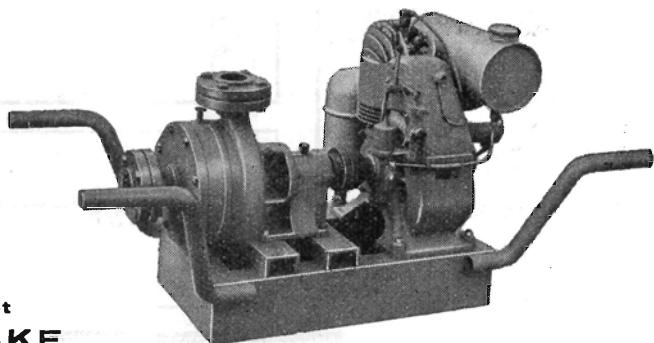
Prima drænrør

Afvandingspumper
Entreprenørpumper
Husvandpumper
Pumper for gartnerier
og ethvert andet
formål

Skriv efter tilbud og brochure

Aktieselskabet
DE SMITHSKE

JERNSTØBERIER OG MASKINVÆRKSTEDER - Aalborg - Telf. 6696

Effektiv
DESINFEKTION

af
Malkemaskiner . Spande
Kloaker . Redskaber
Rørledninger . Kærner
og Centrifuger

er den bedste Forudsætning for Fremstillingen af

første Klasses Mælk

Brug derfor dagligt

● **»CHL« CHLORAMIN** ●

CHR. HANSEN'S LABORATORIUM A/S
Sct. Annæ Plads 3 . København K.

L. KRISTENSEN
REMINGTON OG REMTOR
SKRIVEMASKINER

DANMARKS ÆLDSTE
SKRIVEMASKINE-FIRMA
FREDERIKSBERGGADE 1 A
KØBENHAVN K.

VANDINGSANLÆG TIL LANDBRUG
20-årig Erfaring i Projekttering og Fabrikation
Følgende Maskiner og Redskaber
Telefon 59 C. H. CLAUSEN, Broager

Aktieselskabet
De danske
Sukkerfabrikker
København

**Vestjysk
Trælasthandel**

Varde
Betonvarefabrik

H. Kunøe og Aage Pedersen
Varde . Tlf. 519 - 520

Landbrugsrør

(drænrør)
efter Ingf. normer.

FORLANG TILBUD

**Viborg Andels-
Svineslagteri**

vore udsalg bring. i erindring
Telef. 137 og 779

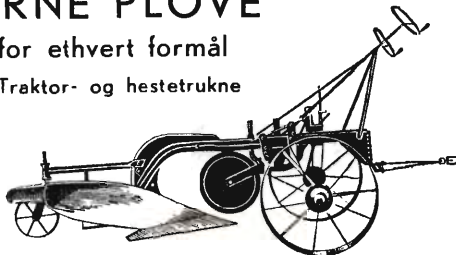
Den sjællandske Bondestands Sparekasse
Vestervoldgade 107 København V

82 Kontorsteder paa Sjælland

ALLE SPAREKASSEFORRETNINGER UDFØRES

MODERNE PLOVE

for ethvert formål
Traktor- og hestetrukne

Bovlund 24" traktorplow, type 9 H

Plovfabrikken »Bovlund«

H. WILKENS

Bovlund pr. Branderup J.

Telefon: Branderup 34y

Morsø Støbejerns

AKTIESELSKABET
N.A. Christensen & Co.
KGL HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, civilingeniør J. Parbo (formand),
afdelingsleder, skovridder B. Steenstrup og botaniker N. C. Nielsen.
Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg